

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS

GEDRIUS NEMEIKŠIS
CIVILINĖ TEISĖ

GARANTIJOS SUTARTIS: TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Leonas Virginijus Papirtis

Vilnius, 2013

TURINYS

ĮVADAS	2
I. GARANTIJOS INSTITUTO BENDROS NUOSTATOS	6
1.1 Garantijos sąvoka	6
1.2. Garantijos santykių struktūra	7
1.3. Garantijos forma ir turinys	9
1.4. Garantijos rūšys	10
1.5. Garantijos santykis su laidavimu	13
II. PIRMO PAREIKALAVIMO GARANTIJA	18
2.1. Pirmo pareikalavimo garantijos samprata ir ypatumai	18
2.2. Pagrindiniai pirmo pareikalavimo garantijos požymiai	20
2.2.1. Abstraktumo (aksesoriškumo) požymis	20
2.2.2. Garanto mokėjimo prievolės prioriteto principas	23
2.2.3. Garantijos dokumentinis pobūdis	27
2.2.4. Garantijos neatšaukiamumas	29
2.2.5. Garantijos neperleistinumumas	31
2.3. Pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmo kai kurie ypatumai	33
2.3.1. Pirmo pareikalavimo garantijos įsigaliojimas ir pabaiga	33
2.3.2. Kreditoriaus reikalavimui taikomi kriterijai	38
2.4. Atsisakymas mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją	42
2.4.1. Atsisakymo mokėti pagrindai ir tikrinimo procedūra	42
2.4.2. Teisinių priemonių reikšmė	46
IŠVADOS	51
PASIŪLYMAI	53
LITERATŪROS SĄRAŠAS	54
SANTRAUKA	57
SUMMARY	58

IVADAS

Darbo aktualumas. Šiuo metu jau baigianti praslinkti ekonominė krizė ne tik sukrėtė pasaulio rinkas, bet kartu paveikė ir civilinę apyvartą, įnešdama tam tikro neužtikrintumo, neapibrėžtumo į šiuos teisinius santykius, nes sutarties šalių padėtis krizės metu tapo vis mažiau nuspėjama ir vis dažniau vertė busimo sandorio šalis tinkamai įvertinti kitos potencialaus sutarties šalies finansinę padėtį bei galimybę įvykdyti pagal ją priimtų įsipareigojimų. Dėl to esant tokiems santykiams, kuomet kreditoriaus pasitikėjimas skolininku gerokai sumažėja ir juolab jis tampa nebepakankamas prievolėms atsirasti, papildomas priimtų prievolių užtikrinimas tampa kaip tik tuo veiksmu, kuris padeda ne tik atsirasti naujiems civiliams teisiniams santykiams, bet ir sumažina esančią riziką. To pasekoje garantijos, kaip vieno iš populiariausių prievolių užtikrinimo instrumento dėl jo „patogumo“ kreditoriui, užtikrinti savo interesus ir sumažinti nuostolius, reikšmė ir jos poreikis tokiomis sudėtingomis ekonominėmis sąlygomis gerokai išaugo.

Kitas veiksnys, įtakojęs garantijos, kaip sutartinių prievolių užtikrinimo būdo, populiarumą ir jos reikšmės augimą, tai tarptautinės prekybos tendencingas augimas. Pažymėtina, kad rizika tokiuose teisiniuose santykiuose ne tik tampa pačiu reikšmingiausiu faktoriumi, bet ir ji pati tampa sunkiai įvertinama dėl didelės veiksnių įvairovės ir plataus masto. Juolab Lietuvai prisijungus prie Europos Sąjungos ir tapus atvirai bendrai Europos rinkai, sandorių sumos ir investicijos į įvairius tarptautinius projektus auga, kas kartu tik dar labiau sustiprina garantijų, kaip vienu iš prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų, poreikį.

Nepaisant tokio šio prievolių užtikrinimo instrumento populiarumo ir kylančių problemų, tinkamai sureguliuojant ir taikant garantijos institutą, o ypačingai jo substitutą – pirmo pareikalavimo garantiją Lietuvoje, tačiau šis institutas nesusilaukia rimtesnių mokslinių tyrinėjimų Lietuvos lygmeniu, kai tuo tarpu tarptautiniame lygmenyje šiems teisiniams santykiams yra skiriamas gerokai didesnis dėmesys ne tik teisės doktrinoje, bet ir atskirose iniciatyvose suvienodinti garantijos instituto taikymo praktiką pasaulyje. Gausėjanti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika šiuo klausimu išryškina nemažas problemas bei klaidas, daromas žemesnės instancijos teismų, t. y. kasaciniam teismui iki šiol tenka grįžti prie šio instituto pagrindų, o ypačingai aiškinant pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių specifiką¹.

Temos ištyrimo lygis ir naujumas. Kaip minėta, užsienio valstybių teisės doktrinoje garantijos institutui skiriama pakankamai daug dėmesio, o ypačingai garantijoms pagal pirmą pareikalavimą dėl jų specifinio veikimo mechanizmo. Šią problemą įvairiais aspektais tyrinėjusių

¹ Puikus to pavyzdys Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-537/2012.

mokslininkų galima pagrįstai išskirti G. Affaki², R. Bertrams³, R. Goode⁴, M. Kurkela⁵, bei kitus autorius, išimtinai daugiau dėmesio tyrimams skiriančius garantijos teisiniams santykiams. Taip pat nereiktų užmiršti ir tarptautinę komercinę praktiką, vienodinančią pirmo pareikalavimo garantijos teisinius santykius, vadinamą „soft law“: Tarptautinių prekybos rūmų 2010 m. parengtos Bendrosios taisyklės dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 758 (angl. *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees*) ir 1996 m. Jungtinių Tautų Niujorke patvirtinta konvencija dėl nepriklausomų garantijų ir akreditavimų (angl. *United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit*).

Tačiau nepaisant to, kad nuo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso įsigaliojimo praėjo daugiau kaip 10 metų, nacionaliniu lygiu garantijos institutui, o ypačingai probleminiams pirmo pareikalavimo garantijos teisiniams santykiams nėra skiriama pakankamai mokslininkų dėmesio. Lietuvos teisės mokslas deja negali pasigirti išsamesniais tik šio instituto tyrimais, o garantijos teisiniai santykiai yra atskirai nežymiai paliečiami ir tai tik bendrais klausimais, arba nagrinėjant prievolių užtikrinimo būdus (R. Juodkos⁶, D. Ambrasienės, E. Baranausko ir kitų autorių parengtame civilinės teisės vadovėlyje⁷ ar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso šeštos knygos komentare⁸), arba jau kalbant apie tarptautinius atsiskaitymus (V. Katkus⁹, J. Šatas¹⁰). Vertinant Lietuvos teismų praktiką, pažymėtina, kad ji nuolat gausėja ir, sprendžiant klausimus, susijusius su garantijos institutu, atskleidžia vis daugiau svarbių aspektų, tačiau teismų laikas po laiko atskleidžiami atskiri garantijos instituto, o ypačingai pirmo pareikalavimo garantijos (banko garantijos) ypatumai sunkiai sukuria bendrą šio instituto veikimo mechanizmo „vaizdą“ ir problematiką.

Mokslinė problema: Negausi Lietuvos teisės doktrina, neanalizuojanti iš esmės garantijos instituto ir jo problemų, bei Lietuvos teismų formuojama praktika, kurioje iki šiol Lietuvos aukščiausiajam teismui tenka taisyti žemesnių instancijos teismų netinkamai taikytinas normas ir aiškinti ypačingai pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmo atskirus

² Affaki G. *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG* // ICC Publication No.631, 2001.

³ Bertrams, R. *Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions*. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004.

⁴ Goode R. *Guide to the ICC Uniform Rules for Demand Guarantee* // ICC Publishing SA, Paris, 2000.

⁵ Kurkela M. *Letters of credit and bank guarantees under international trade law*. 2nd ed. New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008.

⁶ Juodka R. *Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija* // Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.

⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kiti. *Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis* // Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006.

⁸ Mikelėnas V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Pirmasis leidimas* // Vilnius: Justitia, 2003.

⁹ Katkus V. *Šiuolaikinės bankininkystės principai* // Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 2000.

¹⁰ Šatas J. *Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika* // Juristas, 2004, Nr. 1-2.

aspektus, nesudaro prielaidų garantijos instituto sustiprėjimui Lietuvos teisėje. Juolab atsižvelgus į lakonišką šių teisinių santykių reguliavimą Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, bei gausią užsienio šalių mokslininkų tyrinėjimo bazę ir tarptautinę komercinę praktiką vienodinančių dokumentų (URDG taisyklės¹¹, UNCITRAL konvencija¹²) nustatytą reguliavimą, yra būtina visapusiška, išsami ir sisteminga garantijos instituto ir ypač pirmo pareikalavimo garantijos subinstituto analizė. Papildomai tikslinga išsamiai išanalizuoti ir objektyviai įvertinti Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatyto gerantijos teisinių santykių reguliavimo tinkamumą, t. y. ar jis yra pakankamai aiškus, novatoriškas ir ar neturi kokių tai trukumų, atsižvelgus į tarptautinę praktiką ir naujausius mokslininkų tyrinėjimus šioje srityje.

Tyrimo objektas – garantijos institutas ir pirmo pareikalavimo garantijos substitutas.

Tyrimo tikslas – apžvelgus bendrus garantijos instituto klausimus, atskleisti pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių ypatumus ir problematiką, vadovaujantis tarptautine komercine praktika (URDG taisyklės, UNCITRAL konvencija), teisės doktrina bei Lietuvoje nustatytu teisiu reguliavimu ir teismų formuojama praktika.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti bendrus garantijos instituto klausimus, susijusius su garantijos samprata, jų rūšimis, šių teisinių santykių struktūra bei atriboti šį prievolių užtikrinimo instrumentą nuo kitų savo esme panašių prievolių užtikrinimo būdų.

2. Atskleisti pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių sampratą ir ypatumus, analizuojant atskirus jų požymius, vadovaujantis prieš tai minėtais teisės šaltiniais.

3. Identifikuoti ir išsamiau išanalizuoti svarbiausias problemines pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmo sritis.

4. Įvertinti Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatyto pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių reguliavimo tinkamumą, vadovaujantis tarptautine komercine praktika (URDG taisyklės, UNCITRAL konvencija) ir užsienio šalių mokslininkų tyrimais.

Hipotezė: Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintas garantijos instituto ir pirmo pareikalavimo garantijos substituto teisinis reglamentavimas nėra aiškus ir neatskleidžia iki galo šių teisinių santykių esmės ir bei veikimo mechanizmo, koks yra numatytas tarptautinėje komercinėje praktikoje ir teisės doktrinoje.

Tyrimo metodai. Siekiant pasiekti tyrimo tikslą ir įgyvendinti iškeltus uždavinius, darbe naudojami šie mokslinio tyrimo metodai: *Sisteminis* – naudojamas siekiant išsiaiškinti teisės normų tarpusavio ryšį ir jų sisteminio taikymo galimybes; *Lyginamasis* – naudojamas

¹¹ ICC Uniform Rules for Demand Guarantees Including Model Forms // International Chamber of Commerce. Publication No. 758, 2010.

¹² United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit // <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf>>; prisijungimo laikas: 2013-06-05

lyginant ir vertinant įvairias mokslines nuomones nagrinėjama tema, lyginant skirtingose valstybėse bei tarptautiniuose dokumentuose įtvirtintą instituto reglamentavimą ir taikymo praktiką bei analizuojant teorijos ir praktikos ryšį; *Loginis* – taikomas formuluojant apibendrinamąsias išvadas; *Dokumentų analizės* – naudojamas siekiant išsiaiškinti teisės aktų, kitų norminių dokumentų bei teismų sprendimų turinį; *Lingvistinis* – taikomas siekiant išsiaiškinti teisės normų lingvistinę prasmę; *Istorinis* – siekiant nustatyti garantijos instituto ankstesnę reguliavimą.

Darbe naudojamos terminų, pavadinimų **santrumpos**:

LR CK – Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas;

LR CPK – Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas;

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas;

URDG taisyklės – 2010 m. Tarptautinių prekybos rūmų (angl. *International Chamber of Commerce*) parengtos Bendrosios taisyklės dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 758 (angl. *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees*).

UNCITRAL Konvencija – 1996 m. Jungtinių Tautų Niujorke patvirtinta konvencija dėl nepriklausomų garantijų ir akreditavimų (angl. *United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit*).

I. GARANTIJOS INSTITUTO BENDROS NUOSTATOS

1.1 Garantijos sąvoka

Kaip praktika rodo, verslo santykiuose ir ne tik garantija yra suvokiama ir traktuojama nepagrįstai plačiai. Šia sąvoka dažnai įvertinamas visoks vieno tiek rašytinis, tiek žodinis asmens patvirtinimas, kuris kitam asmeniui suteikia pagrindą pasitikėti, jog kažkas bus atlikta. Nepaisant to civilinėje teisėje ši sąvoka yra apibrėžiama gerokai siauriau.

Garantija yra vienas iš prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų, tai nurodo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK) 6.70 straipsnis, kuriame pateiktas nebaigtinis prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų sąrašas. Taigi garantija, kaip ir visos kitos prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai, turi tikslą garantuoti pagrindinės prievolės įvykdymą, skatinti jos tinkamą įvykdymą, taip pat garantuoti kreditoriaus teisę į patirtų nuostolių dėl prievolės pažeidimo, atlyginimą¹³. Pačios garantijos sąvoka įtvirtinta LR CK 6.90. str. 1 d., kur garantija apibrėžiama, kaip „vienašalis garanto įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis“ (skolininkui tapus nemokiam ir kitais atvejais). Tuo tarpu lyginant su iki tol galiojusiu 1964 metų civiliniame kodekse nustatytu reguliavimu, apibrėžiant garantiją, dabartiniame teisiniame reguliavime išnyksta garantijos atsiradimo pagrindų išvardijimas, t.y. kaip „įstatymuose ar sutartyje numatyta“ asmens pareiga. Iš kitos pusės, naujasis teisinis reguliavimas papildomai *expressi verbis* numato kreditoriaus nuostolių atlyginimo galimybę, formuodamas tai kaip integralią sąvokos dalį. Toks žingsnis yra būtinas ir reikšmingas, siekiant nustatyti tokį reguliavimą, kuris atitiktų garantijos institutą esmę ir pabrėžtų fundamentalius jos bruožus, juolab ankstesnis reguliavimas tokio veikimo principo nenumatė.

Tuo tarpu remiantis Vieningomis garantijų pagal pirmą pareikalavimą taisyklių¹⁴ (toliau – URDG taisyklės) 2 straipsnio (a) dalyje garantiją pagal pareikalavimą apibrėžiama, kaip bet kokia banko, draudimo bendrovės ar kito juridinio ar fizinio asmens išduota raštišką garantiją, pasižadėjimą ar kitą mokėjimo įsipareigojimą, nepriklausomai nuo to, kaip jis pavadintas ar apibūdintas, kuriuo įsipareigojama sumokėti pagal pateiktą įsipareigojimo sąlygas atitinkantį raštišką reikalavimą mokėti ir kitus dokumentus, kurie gali būti numatyti Garantijoje (pavyzdžiui, teismo arba arbitražo sprendimas) ir tokio įsipareigojimo suteikimo sąlygos yra: šalies (vadinamos Pareiškėju) prašymu arba nurodymu ir atsakomybe arba banko, draudimo bendrovės arba kito juridinio ar fizinio asmens (vadinamo Instruktuojančiąja šalimi) prašymu

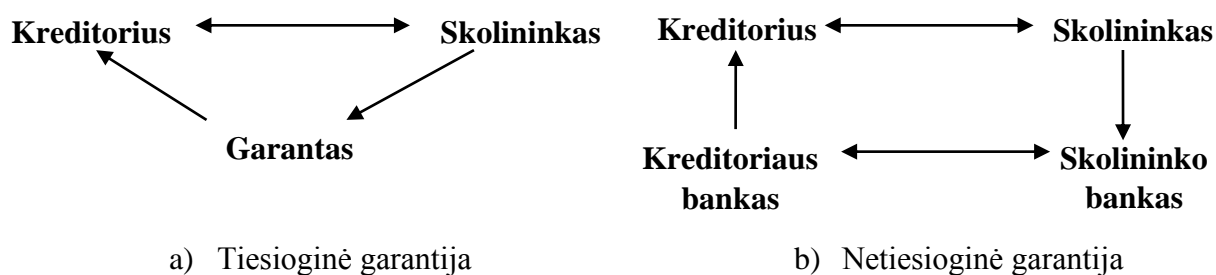
¹³ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) . Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2003, p.131-132.

¹⁴ ICC Uniform Rules for Demand Guarantees // International Chamber of Commerce Publication No. 458

arba nurodymu ir atsakomybe, veikiančių Pareiškėjo nurodymu kitos šalies (toliau vadinamos Garantijos gavėju) naudai. Lyginant garantijos sampratą, apibrėžtą LR CK, ir kaip ji yra suvokiama tarptautiniame reguliavime, akivaizdžiai matyti, jog URDG taisyklėse, siekiant pabrėžti garantijos santykių nepriklausomumą, yra vengiama sąlyginio pobūdžio konstrukcijų, susijusių su pagrindinės prievolės vykdymu, kas stiprintų tokio prievolės užtikrinimo priemonės akcesorinį pobūdį. Tai akivaizdu iš lingvistinio minėto LR CK straipsnio, reglamentuojančios garantijos sampratą, analizės.

Reiktų taip pat atkreipti dėmesį į tai, jog garantijos sąvoka yra vartojama ne tik civilinėje teisėje, bet jos samprata apibrėžta ir teisės aktuose, reglamentuojančiuose muitinės operacijas. LR Muitinės kodekso 2 str. 33 p. garantiją apibrėžia, kaip piniginių užstatą ar raštišką garanto įsipareigojimą atsakyti muitinei, jeigu skolininkas skolos muitinei nesumokės ar šią prievolę įvykdys netinkamai. Priedo to, šio Muitinės Kodekso 203 straipsnis numato tokius skolininko prievolių muitinei įvykdymo užtikrinimo (garantijos) būdus: užstatą ir garantijos dokumentą, pastaroji kuri ankstesnėje įstatymo redakcijoje buvo įvardijama kaip laidavimas. Visa tai, suponuoja tai, jog garantijos sąvoka LR Muitinės kodekse vartojama ne kaip atskiras prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas, bet bendresne prasme ir žymi prievolių įvykdymo užtikrinimą apskirtai kaip po tokį. Dėl to naujoje LR Muitinės kodekso 203 str. redakcijoje „laidavimą“ ir pakeitus „garantijos dokumentu“ tai nesuteikia pagrindo teigti reikalaujama pateikti garantiją, kaip ji yra suvokiama LR CK prasme, o tai labiau žymi nebaigtinį sąrašą kitų prievolių užtikrinimo būdų, kuriai galima būtų užtikrinti skolininko prievolės kreditoriui. Taigi darytina išvada, jog šiuose teisės aktuose garantija apibrėžiama skirtingai, tačiau iš esmės išlaiko savo esmę ir tarnauja kaip užtikrinimo mechanizmas prievolei įvykdyti.

1.2. Garantijos santykių struktūra

1 schema. Garantijos teisinių santykių struktūra

Tiesioginės garantijos santykių struktūra yra paprasta trinarė sistema (1a schema). Pirmiausia, kreditorius ir skolininkas sudaro pagrindinę sutartį. Savo ruožtu, skolininkas sudaro garantijos sandorį su garantu, kuris garantuos prievolės įvykdymą, o banko garantijos atveju

paprastai yra sudaro specialios formos sutartis dėl garantijos teikimo. Prieš pasirašant sutartį finansinių institucijų, ypač bankų, yra paprastai reikalaujama, jog skolininko sąskaitoje vyktų tam tikra apyvarta ar iš skolininko reikalaujama deponuoti tam tikrą pinigų sumą banke ar kitomis priemonėmis užtikrinant banko pareikalavimą¹⁵. To pagrindu yra suteikiama garantija kreditoriui. Taigi garantijos santykiams įvykti reikalinga mažiausiai du sandoriai, kurie yra tarpusavyje visiškai savarankiški ir vienas nuo kitos nepriklauso:

- pagrindinis dvišalis arba daugiašalis sandoris tarp kreditoriaus ir skolininko (ypatingai bankinės garantijos sutartiniai santykiai tarp skolininko ir garanto).
- vienašalis sandoris tarp garanto ir kreditoriaus.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad ankstesniame mažai apibrėžtame teisiniame reguliavime ir to pagrindu formuojamoje teismų praktikoje garantija, menkai teatribojant nuo laidavimo instituto, suvokiama buvo kaip sutartis, kuriai sudaryti buvo reikalinga abiejų garantijos teisinių santykių dalyvių valia, t.y. ne tik garanto, bet ir kreditoriaus išreikšta valia turėjo reikšmės¹⁶. Šiuo metu galiojantis LR CK 6.90. str. 1 d. aiškiai garantiją apibrėžia, kaip vienašalį sandorį, t.y. garantijos teisiniams santykiams atsirasti visiškai pakanka garanto valios būti atsakingam už skolininko prievolės įvykdymą, kai skolininkas jos neįvykdo ar ją įvykdo netinkamai. Vis dėl to, sistemingai žvelgiant į LR CK įtvirtintas teisės normas, tiesiogiai reguliuojančias garantijos institutą, teisinis šio klausimo reguliavimas nėra nuoseklus, nes LR CK 6.93 straipsnio 4 dalyje, kalbant apie banko garantiją, ji įvardinama sutartimi: „Kreditoriaus reikalavimas įvykdyti sutartį bankui turi būti pateiktas raštu ir prie jo pridėti visi reikalingi dokumentai“. Taip pat garantija yra įvardinama sutartimi ir LR CK 6.92 straipsnio 2 dalyje, apibrėžiančioje garanto prievolės ribas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nuoseklumo, apibrėžiant garantijos teisinių santykių struktūrą, trūksta ir naujesnėje LAT formuojamoje praktikoje, t. y. kasacinio teismo formuojamoje praktikoje vis dar garantija yra suvokiama, kaip sutartinio pobūdžio teisiniai santykiai, nors ir cituojamas bei aiškinamas minėto LR CK straipsnio taikymas ir vertinamas kasatorės, kaip garanto, vienašalis įsipareigojimas prieš kreditorių prisiimti teisinę atsakomybę už paskolos grąžinimą, arba Teismo žodžiais tariant: „teisėjų kolegija nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai įvertino įrašo teisinę reikšmę ir kvalifikavo jį kaip sukūrusį garantijos sutartinius teisinius santykius“¹⁷.

¹⁵ Juodka R. Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija // Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006, p. 51.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1995 m. gruodžio 20 d. apžvalga „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje nagrinėjant civilines bylas, kuriose paskolos sutarčių įvykdymas užtikrintas įkeitimo, laidavimo bei garantijos sutartimis, apibendrinimo rezultatų“, Nr. A2-3;

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-97/2012.

Iš kitos pusės žvelgiant, garantijos suvokimas kaip dvišalio sandorio nėra jau toks neigiamas reiškinys. Pažymėtina, kad teisės doktrinoje taip pat ne visada yra laikomasi tokios griežtos pozicijos dėl garantijos teisinių santykių prigimties, kaip dažnai yra nustatyta valstybių nacionalinės teisės sistemose, ir sutartiniams santykiams pagrįsti esą trūkstamu kreditoriaus akceptu yra laikomi kreditoriaus konkludentiniai veiksmai (ar neveikimas), kuriais jis išreiškia sutikimą su jo naudai suteiktu garantiniu įsipareigojimu¹⁸. Detaliau pasvarsčius, jei garantijai sudaryti pakanka garanto valios, tai garantija netaps negaliojančia ar sukels kokių tai kitų neigiamų teisinių pasekmių, jeigu dėl jos sudarymo valių išreikš ar kreditorius. Manytina, kad netgi priešingai – tokiu būdu tik dar labiau sustiprinami garantijos, kaip prievolių užtikrinimo instrumento, efektyvumą.

Tarptautinėje sutartinėje praktikoje yra plačiai paplitusi taip vadinama netiesioginė garantija (angl. - *indirect guarantee*), pavaizduota 1b schemeje. Tai speciali banko garantijos forma, modifikuota prieš tai minėtos tiesioginės garantijos forma. Kai pagrindinės sutarties šalys yra skirtingose valstybėse, antras bankas, veikiantis kreditoriaus šalyje, būna paprašomas atlikti pranešančiojo banko vaidmenį. Šio banko paskirtis apibrėžta pranešimu ir garantijos teksto perdavimu gavėjui, taip pat tarpininkauja kreditoriaus komunikacijoje su pirmuoju banku¹⁹. Pagal išleidžiančiojo (instruktuojančiojo) banko naudojamą tipinę ar su klientu ir/ar gavėju suderintą formą išduotą banko garantiją, kurią išleidžiantysis bankas išduoda po to, kai instruktuojantysis bankas išduoda išleidžiančiajam bankui priešpriešinę garantiją²⁰. Pabrėžtina, jog nors pranešantysis bankas neprisiima jokių įsipareigojimų prieš kreditorių pagal perduodamą garantiją, tačiau jis privalo tinkamai patikrinti garantijos autentiškumą²¹.

1.3. Garantijos forma ir turinys

Siekiant tinkamai panaudoti garantiją prievolių užtikrinimui, yra reikšminga įvertinti imperatyvias įstatymo nuostatas, apibrėžiančias formalius garantijos santykiams taikytinus reikalavimus.

Pažymėtina, kad nei URDG taisyklėse, nei UNCITRAL Konvencijoje nėra tiesiogiai nurodytas garantijos dokumentinis pobūdis, kaip savarankiškas ir privalomas garantijos požymis. Tačiau toks dokumentinis garantijos pobūdis atsiskleidžia, sistemiškai analizuojant visą garantijos instituto veikimo mechanizmą ir tiesiogiai yra susijęs su svarbiausiais šių teisinių

¹⁸ Enonchong N. The Independence Principle of Letters of Credit and Demand Guarantees // OUP Oxford, 2011, 107 p.; Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p.137.

¹⁹ Affaki G. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG // ICC Publication No.631, 2001, Paragraph 198;

²⁰ Šatas J. Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika // *Juristas*, 2004, Nr. 1-2.

²¹ Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law // 2nd ed. New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p.135.

santykių egzistavimo etapais, jiems atsirandant, vystantis, modifikuojantis ir pasibaigiant. Pažymėtina, kad plačiau tai bus analizuota sekančiuose skyriuose.

Tuo tarpu Lietuvos teisėje šis reikalavimas yra tiesiogiai nustatytas. LR CK 6.91 straipsnis garantą įpareigoja laikytis rašytinės garantijos formos, jei siekiama sukurti galiojančius garantijos teisinius santykius, nes šio reikalavimo nesilaikymas daro garantiją negaliojančia.

Tuo tarpu dėl privalomų reikalavimų garantijos turiniui pažymėtina, kad ICC Bendrųjų taisyklių dėl sutartinių garantijų 3 straipsnis *expressis verbis* numato tokius garantijos turinio rekvizitus: a) skolininkas; b) kreditorius; c) garantas; d) nuoroda į pagrindinę sutartį, kurioje nurodyta būtinybė išduoti garantiją; e) maksimali suma, kuri turi būti sumokėta ir mokėjimo valiuta; f) terminas, kuriam išduota garantija, arba įvykis, kuriam įvykus garantija pasibaigia; g) mokėjimo vykdymo sąlygos; h) garanto atsakomybės ribos (pvz. tik pagrindinė prievolė ar/ir papildomos – netesybos, palūkanos)²². Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nei kiti tarptautinę garantijų praktiką vienodinantys aktai (URDG taisyklėse, nei UNCITRAL Konvencijoje), nei LR CK tiesiogiai nenumatyta specialių privalomų reikalavimų ir garantijos turiniui.

Nors teisės doktrinoje yra kalba apie tam tikrus standartiniais jau tapusius garantijos turinio elementus. Sistemine nuostata, reglamentuojančių garantijos institutą, analizė ir garantijos instituto esmė ir pobūdis, teisės doktrinoje suformulavo privalomus garantijos turinio rekvizitus, kurie yra garanto atsakomybės dydis (garantijos suma), jos terminas, išdavimo data, kreditorius ir skolininkas²³. Vis dėl to, Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu yra gana nuosaikaus požiūrio. Vienoje iš bylų, LAT atmetė garanto argumentus, susijusius su tuo, kad jo įrašas dėl garantijos po paskolos sutarties tekstu kvalifikuotas kaip vienašalis jo įsipareigojimas garantuoti skolininko prievolę, nes nebuvo aiškiai išdėstyti garantijos turinio elementai, t. y. neapibrėžta garantijos suma, nepasisakyta dėl delspinigių, nenurodytas garantijos terminas ir prieš kokį kreditorių ji įsipareigoja. Anot kasacinio teismo, tokie santykiai turi būti kvalifikuotini kaip garantijos teisiniai santykiai, nes garantui paskolos turinys ir minėti garantijos elementai buvo gerai žinomi, nors ir aiškiai neišdėstyti garantijos dokumente²⁴.

1.4. Garantijos rūšys

Sekančiai trumpai aptarsime dažniausiai komercinėje praktikoje pasitaikančių garantijų rūšis, pagal jų skirtingą turinį.

²² ICC Uniform Rules for Contract Guarantees // International Chamber of Commerce Publication No: 325, 1978.

²³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė // Vilnius: Justitia, T. 1., 2003, p. 132;

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-97/2012.

Pasiūlymo garantija (angl. *tender guarantee*) yra trečiojo asmens įsipareigojimas konkursą paskelbusiai šaliai, pagal kurį garantas įsipareigoja garantijoje nurodytos sumos ribose sumokėti kreditoriui, jeigu skolininkas neįvykdys savo pasiūlyme prisiimtų įsipareigojimų²⁵. Daugiausiai šios garantijos yra susijusios ir dažniausiai jos yra taikomos, organizuojant konkursus dėl prekių tiekimo, darbų atlikimo ir pan. Dėl to šia garantija yra, vieną vertus, siekiama apsaugoti sutarties šalies, kuri organizuoja tokį konkursą, interesus, jei konkurso dalyvis atsiima savo pasiūlymą prieš nustatytą terminą ar nuo lengvabūdiškų pasiūlymų, kitą vertus – jei laimėjęs konkursą dalyvis pakeičia savo pasiūlymo sąlygas ar atsisako pasirašyti sutartį²⁶. Pasiūlymo garantijos tikslas yra kompensuoti konkurso organizatoriaus patirtus papildomus nuostolius, kuriuos jis patyrė sudarant sutartį su kitu konkurso dalyviu. Tokios garantijos apimtis paprastai tarptautinėje prekyboje sudaro 0,5-5% sandorio, dėl kurio susitariama, vertės²⁷.

Sutarties įvykdymo garantija (performance guarantee) turi užtikrinti kreditoriui, jog skolininkas laiku ir tinkamai įvykdys sutartus darbus, pristatys prekes ar atliks paslaugas ar laikysis kitų sutartyje suderintų sąlygų. Pažymėtina, kad paprastai tokioje garantijoje nurodoma, ar garantuojama sutarties įvykdymo rizika, ar kokybės atitikimo rizika, tačiau jeigu kyla abejonių, laikoma kad garantuota už abi rizikas, tačiau tik atlikimo termino ribose²⁸.

Išankstinio mokėjimų (avanso) gražinimo garantija (angl. *advance payment or interim payment guarantees*) yra užtikrinamas iš anksto sumokėtų lėšų (avanso) gražinimas. Taigi šios garantijos pagrindinis tikslas yra apsaugoti avanso mokėtojo pagrįstus interesus, susijusius su jo išankstinių išmokų atgavimu, tuo atveju, jei skolininkas netinkamai vykdo ar apskritai nevykdo prisiimtus įsipareigojimus pagal pagrindinę sutartį. Dėl to šios garantijos dažnai naudojamos sudarant tęstinius ilgalaikius prekių tiekimo ir darbų atlikimo ar paslaugų teikimo sandorius, kai jų vykdymas yra susijęs su išankstiniu finansavimu²⁹. Dėl to į šias garantijas dažniausiai yra įtraukiama sąlyga, jog bet koks reikalavimas mokėti gal būti pateiktas ir bus tenkinamas tik tuo atveju, jei į atitinkamą garantijoje nurodytą skolininko sąskaitą konkrečią dieną bus pervesta visa avanso suma. Paprastai tokios garantijos sudaro 10-20% sandorio vertės³⁰.

²⁵ SITPRO Financial Guide Demand Guarantees // <http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-07-15;

²⁶ Wood R. Law and practice of international finance: international Loans, Bonds, Guarantees, Legal opinion. 2 ed. // Sweet & Maxwell, 2007, p. 382.

²⁷ Goode R. Guide to the ICC Uniform Rules for Demand Guarantee // ICC Publishing SA, Paris, 2000, p. 13-14.

²⁸ Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 134.

²⁹ Šatas J. Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika // Juristas, 2004, Nr. 1-2.

³⁰ Goode R. Guide to the ICC Uniform Rules for Demand Guarantee // ICC Publishing SA, Paris, 2000, p. 13-14.

Sulaikytų sumų gražinimo garantija (*angl. retention guarantee*) yra pakankamai išplitusi tarptautinėje praktikoje ir paprastai tiesiogiai susijusi su statybos rangos santykiais. Šios garantijos yra grindžiamos tuo, jog rangovas pateikia banko garantiją, siekia kaip įmanoma griečiau atgauti dalį sulaikyto apmokėjimo, mokamo už tam tikrame etape atliktus darbus³¹. Tokiais mokėjimo dalies sulaikomais yra siekiama užtikrinti užsakovo reikalavimams esant tam tikriems statybos darbų rezultatų defektams, pateikiant, kaip tam tikrą rangovo prievolių užtikrinimą.

Garantinių įsipareigojimų užtikrinimo garantija (*angl. warranty guarantee*) savo pobūdžiu labai panaši ir praktikoje gana sudėtinga iš karto nustatyti jos skirtumus nuo prieš tai minėtos sulaikytų sumų gražinimo garantijos, kuri taip pat yra plačiai paplitusios statybos rangos santykiuose. Skirtumas tik toks, jog šia garantija yra siekiama užtikrinti kokybės įsipareigojimo įvykdymą jau po galutinio darbų atlikimo taip vadinamu garantiniu periodu nuo statinio pripažinimo tinkamu naudoti³². Paprastai bent jau tarptautinėje verslo praktikoje, siekiant tokių tikslų, yra sulaikoma iki 5% galutinės mokėtinos sumos dalies³³.

Apmokėjimo garantija (*angl. - payment guarantee*) yra užtikrinamos piniginės prievolės įvykdymas, t.y. skolininkui laiku nesumokėjus už atliktus darbus, pateiktas prekes ar atliktas paslaugas, kreditorius kreipiasi su reikalavimu mokėti į garantą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal tokios garantijos mokėjimo sąlyga yra būtent skolininko piniginės prievolės nevykdymas, todėl ji negali atlikti mokėjimo instrumento funkcijų, kaip praktikoje ne kartą pasitaiko, t.y. garantas neturi mokėti vien dėl to, jog suėjo mokėjimo terminas³⁴.

Vis dėl to, reikia pabrėžti, jog šis garantijos rūšių sąrašas nėra baigtinis, nes vystantis naujiems verslo poreikiams, automatiškai modifikuojasi ir jiems patenkinti skirti instrumentai, todėl formuojasi naujos garantijų rūšys tokios, kaip pavyzdžiui: konosamento garantija, kuri yra pateikiama vietoje trūkstamo konosamento ir pagal ją garantijos sumos ribose įsipareigojama atlyginti nuostolius, kurie galėtų kilti atidavus prekes nepateikus konosamento originalo; muitinės garantijos, kuriomis užtikrinamas įvairių muitinės procedūrų tinkamas atlikimas ir kitos; teismo išlaidų padengi garantija, užtikrinanti bylinėjimosi išlaidų padengimą ir kitos specifinės garantijos rūšys.

³¹ *Ibid.*

³² Juodka R. Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija // Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006, p. 54.

³³ Goode R. Guide to the ICC Uniform Rules for Demand Guarantee // ICC Publishing SA, Paris, 2000, p. 13-14.

³⁴ Juodka R. Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija // Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2006, p. 52.

1.5. Garantijos santykis su laidavimu

Tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje yra nuolat pabrėžiamas pavojingas garantijos ir laidavimo instituto tarpusavio santykis dėl savo esmės panašaus pobūdžio ir veikimo principo. Dėl to tikslinga būtų paanalizuoti esminius šių dviejų prievolių užtikrinimo būdų atskyrimo kriterijus tam, jog suformuoti turiningą garantijos instituto suvokimą ir tiksliai nubrėžti tokio instituto ribas. Taigi svarbiausiais kriterijais laikini šie:

a) **Prievolės pobūdis.** Garantija yra vienašalis, konsensualinis sandoris, todėl skolininko valia šiuo atveju neturi prasmės, o garantiją išduodantis asmuo atsako už skolininko prievolę nepriklausomai nuo jo valios³⁵. Tuo tarpu laidavo teisiniai santykiai yra priešingai – tai sutartinė prievolė, todėl laidavimo davėjo teikiamas skolininko prievolės užtikrinimas įsigaliojant ir įpareigotų laidavimo davėją yra būtinas skolininko sutikimas (nebūtinai išreiškiamas raštu, užtenka laidavimo rašto priėmimo)³⁶. Reikia pabrėžti, jog ankstesnėje teismų praktikoje dar galiojant senajam (1964 m.) civiliniam kodeksui šis santykis buvo gerokai klaidingai interpretuojamas, teigiant, jog garantija ir laidavimas yra dvišaliai sandoriai, tokia kasacinio teismo formuojama praktika naikinant manytą klaidingą požiūrį, jog šie du prievolės užtikrinimo būdai yra vienašaliai sandoriai, kuriems antrosios sandorio šalies valios išreiškimas nėra būtinas³⁷. Vis dėl to LR CK nėra nuoseklus šiuo klausimu ir kai kuriose normose, kaip antai 6.93 str. 4 d., banko garantija yra įvardijama sutartimi.

a) **Prievolės aksesoriškumas.** Garantija yra savarankiška ir nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, o laidavimas – akcesorinė prievolė. URDG taisyklių komentare pirmo pareikalavimo garantijos nepriklausomumas yra suvokiamas ne tik kaip visiškai atskiras įsipareigojimas nuo garantuojamo sandorio, sudaryto tarp skolininko ir kreditoriaus, bet ir kaip vidiniuose santykiuose tarp skolininko ir garanto, t.y. vadovaujamosi tik instrukcijomis, kurių pagrindu buvo suteikta garantija³⁸. Kreditoriaus teisė pareikšti reikalavimą pagal garantiją nėra tiesiogiai įtakojama nei užtikrintos prievolės atsiradimo, nei jos tolesnio vykdytinumo, todėl vėlesni prievolės pokyčiai ar pasibaigimas negali įtakoti garantijos apimties ar galiojimo, t.y. ji gyvuoja tol, kol bus panaikinta gavėjo sutikimu ar sueis jos galiojimo terminas³⁹. Dėl to pagrindinės sutarties negaliojimas nedaro įtakos garantijos sandorio galiojimui, o laidavimu

³⁵ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) // Vilnius: Justitia, 2003, p. 135.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172/2007.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1995 m. gruodžio 20 d. apžvalga „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje nagrinėjant civilines bylas, kuriose paskolos sutarčių įvykdymas užtikrintas įkeitimo, laidavimo bei garantijos sutartimis, apibendrinimo rezultatų“, Nr. A2-3.

³⁸ Affaki G. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG // ICC Publication No.631, 2001, Paragraph 13;

³⁹ *Ibid*

užtikrintai prievolei pasibaigus pagrindinio skolininko įsipareigojimams kreditoriaus atžvilgiu, kartu baigiasi ir laiduotojo pareiga.

b) **Atsakomybės pobūdis.** Laiduotojo atsakomybė, remiantis LR 6.81 str. yra solidari, t.y. pareiziuojant tokią atsakomybę kreditorius turi teisę reikalauti prievolės įvykdymo tiek iš skolininko, tiek iš laiduotojo, tiek ir iš jų abiejų. Tuo tarpu garanto atsakomybė – subsidiari, t.y. prievolės įvykdymo reikalavimo pirmumą privalu nukreipti į pagrindinį skolininką, o tik vėliau į garantą. Tačiau šis skirtumas tarp šių užtikrinimo priemonių yra nežymus garantijos pagal pareikalavimą (first demand guarantee) atveju, kuomet kreditorius gali iš karto kreiptis į garantą ir jo prašyti sumokėti garantijos sandoryje nustatytą sumą nepateikdamas jokių savo reikalavimo teisės pagrįstumą patvirtinančių įrodymų, taip pat įrodymų, kad prieš tai kreipėsi į skolininką⁴⁰. Taigi šios garantijos rūšies atveju garanto subsidairi atsakomybė praktikoje modifikuojasi ir tampa labai panaši į solidarią atsakomybę, kuria pagal nustatytą teisinį reguliavimą prisiima laiduotojas.

c) **Atsakomybės apimtis.** Laiduotojo atsakomybė yra neribota, t.y. jis, savo ruožtu atsako tiek pat kaip ir skolininkas, įskaitant palūkanų sumokėjimą, nuostolių atlyginimą, netesybų sumokėjimą ir visu savo turtu. Nors tam tikros laiduotojo atsakomybės ribos yra formuojamos, t.y. teismų praktikoje yra pabrėžiama, jog laiduotojo atsakomybė negali būti didesnė nei laidavimo užtikrintos pagrindinės prievolės skolininko atsakomybė⁴¹. Garanto atsakomybė yra apribota garantijoje nustatyta suma. Vis dėl to reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad remiantis LR CK 6.92 str. 2 d. šis kriterijus taip pat yra tam tikromis aplinkybėmis nėra toks ryškus, ypačingai tuo atveju, kai pats garantas, netinkamai vykdydamas savo prievolės, kurios kyla iš garantijos sandorio, ar apskirtai nepagrįstai atsisakęs patenkinti kreditorinį reikalavimą, savo veiksmais sukelia pagrindinės prievolės kreditoriui nuostolių.

d) **Pabaigos momentas.** Nors laiduotojo ir garanto atsakomybė baigiasi, jei iki tam tikro momento kreditorius nepareiškia jiems reikalavimo, tačiau šie momentai yra skirtingi. Remiantis LR CK 6.96 str. 1 d., „banko garantija baigiasi, kai: 1) bankas sumoka kreditoriui garantijoje nurodytą sumą; 2) sueina garantijoje nustatytas garantijos terminas; 3) kreditorius atsisako teisių pagal garantiją ir grąžina ją bankui arba raštu apie atsisakymą praneša bankui“. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši norma *mutatis mutandis* taikoma ir paprastai garantijai bei toks šios prievolių užtikrinimo priemonės pabaigos pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti aiškinamas plečiamai⁴². Dėl to galima teigti, jog garantijos pabaigą sąlygoja tik su paties

⁴⁰ Goode R. Legal Problems of Credit and Security. 3rd edition // London: Sweet Maxwell, 2003, p. 124.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004.

⁴² Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) // Vilnius: Justitia, 2003.

garantinio įsipareigojimo turiniu susiję veiksniai, visiškai neatsižvelgiant į garantija užtikrintos prievolės likimą. Tuo tarpu remiantis LR CK 6.87 str., laidavimo pasibaigimą siejant su ja užtikrintos prievolės pasibaigimu, laiduotojo mirtimi, skolininko ir laiduotojo sutapimu ir kitomis šiame straipsnyje numatytomis aplinkybėmis, rodo, jog šios papildomos prievolės pasibaigimas (priešingai nei garantijos atveju) priklauso ne tik nuo aplinkybių, susijusių su pačiu laidavimo sandoriu, bet ir nuo pagrindinės laidavimu užtikrintos prievolės atsiradimo, egzistavimo ir pasibaigimo.

e) **Ieškinio senaties terminas.** Dar vienas reikšmingas garantijos ir laidavimo santykių atribojimo kriterijumi yra LR CK 1.135 straipsnis, kuris numato, jog „pasibaigus pagrindiniam reikalavimui nustatytam ieškinio senaties terminui, pasibaigia ir papildomiems reikalavimams nustatyti ieškinio senaties terminai (netesybos, įkeitimas, laidavimas ir t.t.), nors jų senaties terminas dar nebūtų pasibaigęs“. Taigi jeigu pagrindinės prievolės negalima įvykdyti priverstinai, nes pasibaigęs ieškinio senaties terminas, tai nebegalima reikalauti ir kad ją įvykdytų laiduotojas, todėl šio straipsnio nuostatos netaikytinos garantijos santykiams. Be to, ieškinio senaties terminas, kaip garantijos ir laidavimo santykių atskyrimo kriterijus, geriausiai atsiskleidžia terminuoto laidavimo atveju, nes remiantis LR CK 6.88 str. 1 d. tokiems santykiams taikomas sutrumpintas 3 mėnesių terminas kreditoriui pareikšti ieškinį po laidavimo termino pasibaigimo (garantijos įsipareigojimų atžvilgiu galioja bendras 10 metų ieškinio senaties terminas). A. Driukas šiuo klausimu pabrėžia, jog toks terminas negali būti laikomas ieškinio senaties terminu, o tik naikinamuoju materialinės teisės terminu, su kuriuo siejamas kreditoriaus teisės reikalauti laiduotojo įvykdyti prievolę ar atlyginti nuostolius pasibaigimas⁴³. Vis dėl to, teismų praktikoje nesilaikoma tokios griežtos pozicijos ir yra pabrėžiama, jog šio terminas praleidimas iš esmės turi ieškinio senaties termino praleidimo pasekmes⁴⁴, t.y. praktiškai praleidęs šį terminą kreditorius apskritai netenka teisės kreiptis į teismą.

Vis dėl to reikia pabrėžti, jog visi šie kriterijai, kuriais siekiama atriboti minėtas prievolių užtikrinimo priemones, yra gana sąlyginiai, nes civilinė teisė yra dispozityvaus pobūdžio, juolab sutarčių teisėje vyrauja sutarties laisvės principas, įtvirtintas LR CK 6.156 straipsnyje. Priedo to LR CK 6.70 straipsnio 1 dalyje yra tiesiogiai numatyta galimybė sutarties šalims kurti naujus LR CK neįtvirtintus, bet šalių susitarime aptartus prievolių užtikrinimo būdus, modifikuojant jau esamas priemones. Kitą vertus, dėl tokios sutarties šalių laisvės

⁴³ Driukas A. Ieškinio senaties taikymo problemos sprendžiant prievolių įvykdymo užtikrinimo klausimus // *Prievolių įvykdymo užtikrinimo teisinės problemos: Teminis straipsnių rinkinys*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001, p. 15-19.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2000.

susitarimuose dažnai išnyksta jau minėtų garanto ir laidavimo sutarčių skirtumai, susitariant dėl kitokių, nei nustato LR CK, taisyklių.

Šiuo aspektu vienas iš aktualiausių klausimų yra susiję su draudimo bendrovių išduotais garantiniais raštais. Pažymėtina, jog pagal LR CK 6.93-6.97 straipsnius speciali garantijų rūšis – banko garantija, kuri visiškai atitinka pirmo pareikalavimo garantiją, yra leidžiama tik bankinėms institucijoms ar kitoms kredito įstaigoms. Vis dėl to LAT konstatavo, kad „draudiko išduotos garantijos nelaikytinos banko garantijomis, tačiau draudimo įmonei išdavus garantijas, kuriose garanto įsipareigojimų apimtys prilygsta banko garantijai, tokia draudimo įmonė negali atsisakyti vykdyti prisiimtų įsipareigojimų“⁴⁵. Tai, anot teismo, reiškia, jog draudimo bendrovės išduotas neatšaukiamas įsipareigojimas prilygsta banko garantijai, o kartu garanto duotą besąlyginį išankstinį sutikimą išmokėti reikalaujamas sumas. Taigi nors kasacinis teismas kategoriškai nubrėžia ribą tarp draudimo bendrovių išduotų garantinių raštų ir banko garantijų kaip skirtingų prievolių užtikrinimo instrumentų, remiantis privalomais subjektiškumo kriterijais, tačiau prioritetas yra teikiamas sutarčių laisvės principui ir tokio santykio dalyvių galimybei modifikuoti juos siejančius teisinius santykius.

Kitas gana probleminis prievolių užtikrinimo būdų kvalifikavimo atvejis yra bankų išduodamas laidavimo raštas. Lietuvos bankai, siekdami patenkinti valstybinių institucijų reikalavimus⁴⁶, be įprastinės garantijų suteikimo paslaugos turi galimybę išduoti ir dokumentus, kuriuos jie vadina „(mokėjimo) laidavimo raštais“. Vis dėl to, šiuo klausimu kasacinio teismo formuojama praktika yra gana nuosekli ir aiški, t. y. teisminėje praktikoje laidavimo draudimo teisiniai santykiai suvokiami kaip išimtinai draudimo, bet ne kaip laidavimo teisiniai santykiai, atsirandantys draudimo, bet ne laidavimo sutarties pagrindu⁴⁷. Tokia kasacinio teismo formuojama praktika yra grindžiama keliais svariais argumentais. Vieną vertus, kadangi pagal Lietuvos Respublikos Draudimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalį draudimo veiklą turi teisę vykdyti tik įstatymų nustatyta tvarka įsteigtos draudimo įmonės, o tokiems dokumentams esant sudėtine laidavimo sutarties dalimi, tai iš to seka loginė išvada, kad laidavimo raštus turi teisę išduoti tik specialūs subjektai – draudimo bendrovės. Tuo atveju, kai draudimo sutartis būtų sudaroma su ne draudimo bendrove, tai tokia sutartis turėtų būtų niekinė, kaip prieštaraujanti imperatyvioms įstatymo nuostatomis. Kitą vertus, kasacinis teismas atkreipia dėmesį ir į tokių teisinių santykių

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172/2007.

⁴⁶ Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2006 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. BR1-601 patvirtintas Garantų, turinčių teisę teikti nacionalinei mokėjimo agentūrai prie žemės ūkio ministerijos garantinius ir laidavimo raštus, sąrašas. *Valstybės žinios*, Nr. 136 -5185, 2006.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2004; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2008 ir kt.

pasireiškimą praktikoje, t. y. laidavimo rašto atveju yra nustatytos ir visiškai kitos atsakomybės ribos, kas sudaro pagrindą abejoti, ar tokiais savo žingsniais bankai siekia išduoti tokį įsipareigojimą, kuris nesuderinamas su banko normalios komercinės veiklos principais, atsiskleidžiančiais per banko garantijos instituto prizmę. Taigi darytina išvada, jog tokie banko išduoti dokumentai valstybinių institucijų naudai savo įsipareigojimų turiniu atitiks garantijos pagal pirmą pareikalavimą nuostatas, išskyrus vieną detalę, kad tokiam laidavimo rašte tekstuose bus įrašytas sakiny, suteikiantis teisę valstybinei institucijai dar tris mėnesius po mokėjimo laidavimo rašto pasibaigimo reikšti ieškinį bankui dėl skolininko neįvykdytos mokestinės prievolės. O valstybinei institucijai, siekiant gauti mokėjimą pagal šį dokumentą, suteiktą teisę pareikšti ieškinį bankui reiktų suprasti plačiau, t.y. kaip tam tikra prasme reikalavimo mokėti pateikimą bankui.

Taigi, praktikoje, atsižvelgiant į nuolat besikeičiančius verslo poreikius ir pasiremiant sutarties laisvės principu, dažnai modifikuojami atskiri prievolių užtikrinimo instrumentai, tokiu būdu naikinant esminius skirtumus tarp garantijos ir laidavimo teisinių santykių. Vis dėl to, teismų praktikoje sprendžiant minėtų prievolių užtikrinimo instrumentų kvalifikavimo klausimą, vertina tikruosius šalių ketinimus sudaryti arba laidavimo, arba garantijos teisinius santykius, kurie gali turėti kitų sutartinių santykių požymių. Būtent prievolių užtikrinimo būdo aksesoriškumas yra tas kertinis akmuo, kurio pagrindu yra nubrėžiama riba tarp laidavimo ir garantijos institutų, ir neleidžiama šiems teisiniams santykiams supanašėti, todėl tokiam sandoryje turi būti aiškiai išreikšta šalių valia kurią kryptį renkamas.

II. PIRMO PAREIKALAVIMO GARANTIJA

2.1. Pirmo pareikalavimo garantijos samprata ir ypatumai

Tiek tarptautinėje komercinėje praktikoje, išimtinai reguliuojančiuose garantijos teisinius santykius (URDG taisyklėse, UNCITRAL Konvencijoje), tiek teisės doktrinoje skiriamos dviejų rūšių garantijos: paprastosios (sąlyginės) garantijos ir nepriklausomos garantijos – taip vadinamos garantijos pagal pirmą pareikalavimą (angl. - first demand guarantee).

Tokia garantijos santykių klasifikacija yra grindžiama garanto prievolės priklausomumo nuo ja užtikrinamos prievolės. Pirmo pareikalavimo garantijos atveju garantas, gavęs kreditoriaus reikalavimą sumokėti garantijoje nurodytą sumą, privalo įvykdyti savo prievolę, remdamasis tik garantijos sąlygomis ir nevertindamas pagrindinės prievolės įvykdymo (neįvykdymo) aplinkybių, t. y. nesikišdamas į kreditoriaus ir skolininko tarpusavio santykius⁴⁸. Tuo tarpu paprastojoje (sąlyginėje) garantijoje – ja užtikrinto sandorio neįvykdymas yra iš tokios garantijos kylančios garanto prievolės sąlyga, todėl garanto prievolė mokėti garantijoje nurodytą sumą priklauso nuo pagrindinės prievolės sąlygų, neįvykdymo apimties ir kitų iš pagrindinės prievolės turinio kylančių aplinkybių⁴⁹.

Pažymėtina, kad Lietuvos įstatymų leidėjas taip pat rėmėsi šia klasifikacija, nustatydamas garantijos instituto reguliavimą naujame LR CK, t. y. nustatytame teisiniame reguliavime atskirai išskyrė banko garantijos teisinius santykius, tokiu būdu juos apibrėždamas kaip išimtinai priskirtinus tik pirmo pareikalavimo garantijos substitutui. LAT praktikoje ši klasifikacija yra plačiau nagrinėjama ir taikoma. Pirminiuose teismų sprendimuose šis garantijos substitutas įvardijamas kaip „LR CK 6.70 straipsnyje nenustatytas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas – finansinė garantija, kuri žinoma ir naudojama Europos Bendrijoje bei tarptautinėje verslo praktikoje“⁵⁰. Vėlesnėje teismų praktikoje jau atsiranda tikslesnis garantijos instituto klasifikacija Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos teismų praktikoje taip pat pripažįstamas nurodytas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas⁵¹.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarptautinėje komercinėje praktikoje, o ypač Jungtinėse Amerikos valstijų bankinėje praktikoje plačiai paplitęs kita prievolių užtikrinimo priemonė – rezervinis akredityvas (angl. *standby letter of credit*), kuris savo esme yra labai

⁴⁸ Juodka R. Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija // Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2006, p. 67.

⁴⁹ *Ibid*

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 4 d. civilinėje byloje 3K-3-99/2004; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2005.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-537/2012.

panašus pirmo pareikalavimo garantiją. Todėl tarptautinėje komercinėje praktikoje ir teisės doktrinoje šie du finansiniai instrumentai laikyti lygiaverčiais vienas kitam ir net traktuojami, kaip alternatyva vienas kitam. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 1995 m. UNCITRAL konvencija, kuri sekančiuose skyriuose bus plačiau analizuojama, yra taikytina šiems abiem prievolių užtikrinimo būdams. UNCITRAL konvencija turėjo didelės įtakos pirmo pareikalavimo garantijų bei rezervinių akredityvų praktikos suvienodinimui. Vis dėl to, rezerviniams akredityvams išskirtinai yra taikytinos specialios Amerikos Tarptautinės Bankų teisės ir praktikos instituto parengtos taisyklės – 1998 m. Tarptautinė rezervinių akredityvų praktika (angl. *International Standby Practices – ISP98*). Todėl praktikoje, taikant šiuos abu prievolių užtikrinimo būdus, yra susiformavę keletas reikšmingų jų skirtumų ir ypatumų, kas neleidžia šių prievolių užtikrinimo instrumentų traktuoti, kaip analogiškas vienas kitam alternatyvas:

1) esminis skirtumas tarp šių prievolių užtikrinimo instrumentų yra susijęs su jų mokėjimo funkcija. Rezerviniam akredityvui labiau būdingas techninio pobūdžio atsiskaitymo priemonės funkcija, nes juo užtikinančios pagrindinio susitarimo šalys siekia, kad kreditorius pasinaudodamas šiuo instrumentu gaus atitinkamą sumą, kaip apmokėjimą už atliktus darbus pagal pagrindinį susitarimą⁵². Pažymėtina, kad atitinkama suma, nurodyta rezervinio akreditavimo dokumente, bus mokama tik tuo atveju, jei skolininkas įvykdys savo prievolinius įsipareigojimus pagal pagrindinį susitarimą. Tuo tarpu pirmo pareikalavimo garantijai yra labiau būdingas užtinimo funkcija ir pagal ją sumos mokėtinos bus išimtiniais atvejais, kuomet skolininkas nevykdys savo sutartinių įsipareigojimų kreditoriui.

2) rezerviniam akredityvas yra skirtas užtikrinti mokėjimo prievolės vykdymą, o pirmo pareikalavimo garantija užtikinama paprastai nepiniginio pobūdžio prievoles, kaip pavyzdžiui statybos darbai, prekių tiekimas ir pan.⁵³

Dėl didelę įtaką komerciniams santykiams turinčio sutarčių laisvės principo ir dispozityvaus teisinio reguliavimo tarptautinėje komercinėje praktikoje egzistuoja įvairios garantijų modifikacijos, su skirtingai mokėjimo mechanizmais, kaip pavyzdžiui: garantija, apmokama pateikus trečiosios šalies patvirtinančius dokumentus arba garantija apmokama tik po to kai yra pateikiamas arbitražo ar net teismo sprendimas⁵⁴. Problema tame, jog tokios garantijos pagal savo ypatumus panašėja į laidavimo teisinius santykius ir praktikoje sukelia nemažai painiavos. Todėl siekiant aiškumo, atskleidžiant garantijos esmę ir veikimo mechanizmą, ir atsižvelgus į pirmo pareikalavimo garantijos reguliavimo problematiką, sekančioje darbo dalyje

⁵² Kurkela M. *Letters of credit and bank guarantees under international trade law*. 2nd ed // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 58.

⁵³ Ellinger P., Neo D. *The Law and Practice of Documentary Letters of Credit* // Hart Publishing, 2010, p. 89.

⁵⁴ Bertrams, R. *Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions*. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing; The Hague: Kluwer Law International, 2004, p. 124.

bus analizuojama tik šis garantijos substitutas, izoliuojant jį nuo kitų panašių prievolių užtikrinimo instrumentų – rezervinio akredityvo, laidavimo bei sąlyginės garantijos.

2.2. Pagrindiniai pirmo pareikalavimo garantijos požymiai

2.2.1. Abstraktumo (aksesoriškumo) požymis

Garantijos abstraktumo požymis yra vienas pagrindinių kriterijų, padedančių atriboti išoriniame garantijos teisinius santykius nuo kitų savo esme panašių prievolių užtikrinimo instrumentų (kaip prieš tai jau analizuotas laidavimo teisiniai santykiai). Papildomai šis kriterijus yra reikšmingas ir vidiniuose santykiuose tarp atskirų garantijos rūšių, t. y. siekiant nubrėžti ribą tarp pirmo pareikalavimo garantijos ir sąlyginės garantijos teisinių santykių. Todėl yra reikšminga plačiau išanalizuoti ir atskleisti šį ypatingai pirmo pareikalavimo garantijai būdingą požymį.

Garantijos abstraktumo požymis *expressis verbis* yra įtvirtintas URDG taisyklių 2 straipsnio (b) dalyje, kurioje sakoma, kad „garantijos savo prigimtimi yra atskiri sandoriai nuo sutarties (-čių) ar konkurso sąlygų, kuriuos jos užtikrina ir garantai jokių būdu nėra susiję ar įsipareigoję pagal tokią sutartį (-is) ar konkurso sąlygas, išskyrus jų nurodymo garantijos sąlygose“⁵⁵. Taip pat papildomai nurodoma, kad garantas turi tik pareigą sumokėti garantijoje nurodytą sumą pagal kreditoriaus pateiktą raštišką reikalavimą kartu su kitais dokumentais, nurodytais tokioje garantijoje, kurie formaliai atitinka joje nurodytus reikalavimus ir pateikti laiku. Remiantis tokiu abstraktumo požymio apibrėžimu, šis požymis iš esmės reiškia tai, kad garantija sukuriama teisės ir pareigos yra visiškai nepriklausomos nuo tų, kurios kyla iš užtikrinamo skolininko įsipareigojimo ir su kuriomis garantas nėra susijęs. Iš to išplaukia loginė išvada, kad dėl prievolės pagal garantiją abstraktumo, garantas negali remtis sutartinių įsipareigojimų, sudarytų tarp kreditoriaus skolininko ir kuria yra užtikrinama garantija, nevykdymu kaip pretekstu atsisakyti mokėti pagal pateiktą reikalavimą.

Pažymėtina, kad URDG taisyklių komentare pirmo pareikalavimo garantijos abstraktumo požymis apibrėžiamas ne vien tik kaip garanto prievolės visiškas nepriklausomumas nuo vidinių kreditoriaus ir skolininko santykių ir ja užtikrinamo sandorio, bet taip pat ir kaip nepriklausomumas nuo skolininko ir garanto santykių, t.y. tam tikrų instrukcijų ar nurodymų, kurių pagrindu garantas suteikė garantiją kreditoriaus naudai⁵⁶.

⁵⁵ Affaki G. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG // ICC Publication No.631, 2001.

⁵⁶ Bertrams, R. Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004, p. 210.

Garantijos abstraktumo požymi yra *expressis verbis* įtvirtintas ir UNCITRAL Konvencijos 3 straipsnyje. Nors šio straipsnio a dalyje garantijos abstraktumo požymio turinys yra apibrėžiamas analogiškai URDG taisyklėms, tačiau b dalis dar šiek tiek išplečia šio principo sampratą, papildomai įvardinant dar vieną jam priskirtiną šio požymio aspektą: „garantijos nepriklausomumas nuo bet kokių sąlygų, kurios nenumatytos garanto įsipareigojime ar bet kokio kito būsimu ar nežinia ar įvyksiančio veiksmo ar įvykio, išskyrus reikalingų dokumentų pateikimą ar kitokią veiksmą ar įvykį garanto veikimo sferoje“. Taigi UNCITRAL konvencija garantijos abstraktumo požymio turinį apibrėžia ne tik per garantijos ir ja užtikrinamos prievolės santykį, bet apskritai per garanto prievolės santykį su išorės veiksniais, todėl UNCITRAL konvencija kaip ir siekiama izoliuoti garanto prievolės nuo visų išorinių veiksnių, kurie galėtų neigiamai įtakoti garanto statusą, didesnę jo veiklos riziką.

Teisės doktrinoje garantijos abstraktumo požymio reikšmė yra grindžiama praktiškesniu požiūriu, teigiant, kad garantas išduodamas pirmo pareikalavimo garantiją ir užtikrindamas tam tikrą skolininko įsipareigojimus, jų vidiniuose santykiuose (tarp kreditoriaus ir skolininko) iš viso nedalyvauja ir net kai kuriais atvejais garantui yra nežinoma jo užtikrinamo susitarimo turinys⁵⁷. Vis dėl to, žvelgiant iš garanto pozicijos, jam išduodant garantiją pagal pirmą pareikalavimą, jis save pastato į tam tikrą neapibrėžtumą dėl savo prievolės prieš kreditorių įvykdymą, tačiau iš kitos pusės, garantas tokį savo įsipareigojimą prieš kreditorių sumokėti garantijoje nurodytą sumą paprasčiausiai yra apsaugojęs, rezervuodamas atitinkamo dydžio skolininko turimas lėšas sąskaitoje⁵⁸. Iš to seka, jog garantas apskritai neturi jokio ekonomiškai pagrįsto intereso (ar jis yra labai menkas) domėtis vidiniais skolininko ir kreditoriaus sutartiniais santykiais, kuriuose jis vienašališkai įsipareigoja atsakyti už skolininko prievolės. Garantui turėtų pakakti tik to, kad kreditoriaus pateiktas reikalavimas mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją joje numatytą sumą atitiktų garantijos sąlygas.

Garantijos abstraktumo principas praktikoje aiškiausiai pasireiškia keliais svarbiais aspektais. Pirmo pareikalavimo garantija yra priklausoma tik nuo joje pačioje (tekste) aiškiai nurodytų sąlygų arba yra atitinkama nuoroda į URDG taisykles ar UNCITRAL konvenciją⁵⁹. Taip pat vadovaujantis garantijos abstraktumo principu, jokie atsikirtimai, tiesiogiai susiję su tokia garantija užtikrinto sandorio (pavyzdžiui – kreditoriaus ir skolininko sandorio pasibaigimas, ar tarp pačių šalių kilęs ginčas, force majeure aplinkybės ir pan.) ar tiesiogiai susiję su skolininko ir garanto tarpusavio santykiais (mokesčių už teikiamas paslaugas garantui

57 Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 58.

58 Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010.

59 Enonchong N. The Independence Principle of Letters of Credit and Demand Guarantees // OUP Oxford, 2011, p.

nesumokėjimas, ir pan.) neturi teisinės reikšmės⁶⁰. Taigi iš šių pirmo pareikalavimo garantijos abstraktumo principo pasireiškimo praktikoje pasekmių, akivaizdu, jog šis principas yra neišvengiamai svarbus pagrindas realizuoti specialų mokėjimo pagal pirmo pareikalavimo garantiją mechanizmą, grindžiamą taisykle „pirma mokėk, po to ginčyk“.

Kitas svarbus aspektas, į kurį reiktų atkreipti dėmesį, yra susijęs su garantijoje nurodytomis vykdymo sąlygomis. Tokios sąlygos paprastai apibrėžia kreditoriaus privalomai vykdytinus veiksmus, kuriuo jis turi atlikti tam, kad įgytų teisę į garantijoje nurodytą mokėtiną sumą, t. y. kreiptis į garantą raštu, įrodyti pagal garantiją reikalaujamų aplinkybių egzistavimą, pateikti tai patvirtinančius dokumentus ir kita. Pažymėtina, kad tokių garantijos vykdymo sąlygų nustatymas nedaro garantijos pagal pirmą pareikalavimą mažiau abstrakčia ir juolab tai nesudaro pagrindo teigti, jog tokia garantija tampa priklausoma nuo ja užtikrinančios prievolės, nes tokių vykdymo sąlygų išpildymas yra būtinas pagrindas kitam pirmo pareikalavimo garantijos specifiniam mokėjimo mechanizmui, grindžiamam „pirma mokėk, paskui ginčyk“ funkcionavimui⁶¹.

Lietuvos teisėje garantijos abstraktumo požymis apibrėžiamas LR CK 6.90 straipsnio 2 dalyje, kur nustatyta, kad „garanto prievolė kreditoriui nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, kurios įvykdymui užtikrinti išduota garantija, net ir tais atvejais, kai garantijoje ta prievolė nurodyta“. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis garantijos abstraktumo principas yra įtvirtintas prie LR CK nuostatų, reguliuojančiuose bendrus klausimus, susijusius garantijos teisiniais santykiais. Todėl pagal tokį nustatytą teisinį reguliavimą darytina išvada, kad garantijos abstraktumo požymis yra bendrai būdingas visoms garantijos rūšimis, įskaitant ir sąlyginę garantiją.

Manytina, kad toks nustatytas šio klausimo teisinis reguliavimas nėra visiškai tinkamas. LAT praktikoje ne kartą buvo pabrėžta, kad garantijos teisnių santykių klasifikavimo į sąlygines garantijas ir pirmo pareikalavimo garantijas pagrindas yra garanto prievolės abstraktumo požymis. „Garantija pagal pirmą pareikalavimą iš jos kylantis garanto įsipareigojimas nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, kurios įvykdymui užtikrinti garantija yra išduota, todėl garantas, gavęs kreditoriaus reikalavimą mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją, privalo išmokėti garantijoje nurodytą sumą, remdamasis tik garantijos sąlygomis ir nevertindamas pagrindinės prievolės įvykdymo (neįvykdymo)“⁶². O tuo tarpu paprastojoje (sąlyginėje) garantijoje, anot LAT, šis principas neveikia, todėl garanto prievolė priklauso nuo pagrindinės prievolės sąlygų, neįvykdymo apimties ir kitų iš pagrindinės prievolės turinio kylančių

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Bertrams, R. Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004, p. 168.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-537/2012.

aplinkybių. išimtinai yra būdingas tik garantijoms pagal pirmą pareikalavimą. Taigi sąlyginėms garantijoms, kaip daugiau ar mažiau neatskiriama priklausomoms nuo jomis užtikrinančių prievolių, garantijos abstraktumo požymis nėra ir negali būti taikomas visa apimtimi. Remiantis tuo, LR CK 6.90 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą garantijos abstraktumo požymį tikslingiausia būtų priskirti prie specialių banko garantijos teisinius santykius reguliuojančių nuostatų, kaip išimtinai susijusių su pirmo pareikalavimo garantijomis. Tokiu būdu būtų ne tik aiškesnis reguliavimas, bet ir kartu nebūtų sukuriami nepagrįsti sąlyginės garantijos teisinio santykių dalyvių lūkesčiai dėl tokio principo taikymo visa apimtimi ir būtinumo.

Pažymėtina, kad garantijos abstraktumo požymis yra ribojamas tik vieninteliu atveju, kuomet kreditorius veikia nesąžiningai, piktnaudžiaudamas turima reikalavimo teise pagal garantiją, ar apgaulės atveju. Kadangi šis nepriklausomumo principo ribojimas tarptautinėje komercinėje praktikoje yra bene vienintelis garanto prievolių pagal pirmo pareikalavimo garantiją nevykdymo pagrindas, tai reikšminga yra įvertinti, kokie standartai taikomi akivaizdžiai apgaulėi, kaip teismų praktikoje yra vertinama ši aplinkybė. Todėl šio klausimo aptarimui bus skirta daugiau dėmesio sekančioje darbo dalyje.

2.2.2. Garanto mokėjimo prievolės prioriteto principas

Kitas būtinas pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių požymis yra susijęs su gana netradiciniu mokėjimo pagal tokią garantiją mechanizmu. Teisės doktrinoje šiam garantijos bruožui apibrėžti yra plačiai paplitęs pasakymas „pirma mokėk, paskui ginčyk“ (angl. *pay first, argue later*). Pažymėtina, kad jeigu prieš tai aptartas abstraktumo požymis yra būdingas daugiau ar mažiau visoms garantijų rūšims ir pačiam garantijos institutui, tai šis principas išimtinai labiau pasireiškia pirmo pareikalavimo garantijos atveju. Šis principas yra grindžiamas garanto prievolės sumokėti kreditoriui garantijoje nustatytą sumą pagal jo pareikalavimą prioritetu prieš skolininko galimybę ginčyti tokį mokėjimą, uždraudžiant garantui įvykdyti tokią savo prievolę, ir paties garanto galimybę atsisakyti vykdyti tokia savo prievolę⁶³. Pirmo pareikalavimo garantija yra traktuojama, kaip pirminis ir pagrindinis svirtas, užtikrinantis rizikos pasiskirstymą tarp skolininko ir kreditoriaus⁶⁴. Kitaip tariant pagal šį principą garantas yra izoliuojamas nuo visų kilusių ginčų tarp skolininko ir kreditoriaus, o visų klausimų, susijusių su garantija užtikrinančios prievolės pagrįstumu, sprendimas yra atidedamas vėlesniam momentui – po to, kai garantas sumokės pagal išduotą garantiją. Todėl toks neįprastas ir visuotinai dar sunkiai priimtinas mokėjimo pagal garantiją mechanizmo specifiškumas, vis dar įneša nemažai

⁶³ McNeel G. Pay now, argue later // Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly 1-160, 1999, 5-9 p.

⁶⁴ *ibid*

sumaištis komerciniuose santykiuose, ypačiai mažiau pažangiose nacionalinėse teisinėse sistemose⁶⁵.

Principas „pirma mokėk, paskui ginčyk“ yra nėra tiesiogiai įtvirtintas tarptautinėje komercinėje praktikoje. Šio principo tiesiogiai neįvardija nei URDG taisyklės, nei UNCITRAL Konvencija, tačiau jis atsispindi visose šių aktų nuostatose, pradedant nuo apibrėžiamos pirmo pareikalavimo garantijos samprata, baigiant kreditoriaus reikalavimo pateikimui ar garanto atsisakymo mokėti garantijoje nurodytą sumą pagrindams.

Vis tik ne visose vieningose sutartinėse taisyklėse yra pripažįstamas šis principas. Tiek URBC taisyklės⁶⁶ (Vieningos taisyklės sutartiniams užtikrinimams), tiek URCCG taisyklės⁶⁷ (Vieningų sutartinių garantijų taisyklės) nepripažįsta šio principo, t. y. jose įtvirtinant garantijos gavėjo teisę pateikti reikalavimą mokėti tik kartu su teismo ar arbitražo galutiniu sprendimu, kuriame pripažintas prievolės pažeidimo faktas, arba su skolininko pateiktu raštišku reikalavimo ir jo sumos dydžio pripažinimu. Tačiau pažymėtina, kad pastarosiose taisyklėse, reguliuojančiose sutartinių garantijų teisinius santykius, negalima laikyti pirmo pareikalavimo garantijomis, nes joms nėra būdingas greito ir efektyvaus nuostolių atlyginimo principas „pirma mokėk, paskui ginčyk“. Tuo tarpu URBC taisyklės apskritai yra skirtos reglamentuoti prievolių užtikrinimo būdus bendresniąja prasme, t. y. reguliuojami teisiniai santykiai savo esme labiau artimi laidavimui, kaip išvestinei prievolei iš pagrindinės skolininko ir kreditoriaus prievolės. Taigi nors šiose vieningose taisyklėse nėra pripažįstamas minėtas principas „pirma mokėk, paskui ginčyk“, tačiau jos nėra skirtos reguliuoti išimtinai teisinius santykius, susijusius su garantija pagal pirmą pareikalavimą, todėl ypačiai bankų komercinėje praktikoje jos nėra netaikomos.

Lietuvos teisėje nuostatuose principas „pirma mokėk, paskui ginčyk“ *expressis verbis* neįtvirtintas, nors ir apie jo pripažinimą galima būtų netiesiogiai spręsti iš LR CK 6.92 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto banko garantijos sampratos apibrėžimo: „Banko garantija bankas ar kita kredito įstaiga (garantas) raštu įsipareigoja sumokėti skolininko kreditoriui nustatytą pinigų sumą pagal kreditoriaus reikalavimą“.

Tuo tarpu Lietuvos teismų praktikoje šis principas yra pripažįstamas ir plačiai taikomas, nors tiesiogiai jis taip pat nėra įvardinamas. LAT ne kartą yra aiškinęs principo „pirma mokėk, paskui ginčyk“ turinį: „Aplinkybė, kad pagal sutartį garantas įsipareigojo apmokėti vien pagal kreditoriaus reikalavimo pateikimo faktą be jokių išlygų, reiškia garantijos pagal pirmąjį pareikalavimą sudarymą ir garanto duotą besąlyginį išankstinį sutikimą išmokėti reikalaujamas

⁶⁵ Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010, 74 p.

⁶⁶ ICC Uniform Rules for Contract Bonds // International Chamber of Commerce Publication No. 524, 2000.

⁶⁷ ICC Uniform Rules for Contract Guarantees // International Chamber of Commerce Publication No. 325, 1978.

sumas. Garantija pagal pirmąjį pareikalavimą garantas užtikrina kreditoriui jo turtinių interesų rizikos pagal pagrindinę sutartį apsaugą, kartu kreditorius siekia užsitikrinti pakankamai greitą galimų nuostolių pagal pagrindinę sutartį kompensavimą, dėl to garantas privalo išmokėti garantijos sumas per garantiniame rašte nurodytą terminą, jei tokio nėra, - per protingai trumpą terminą⁶⁸.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kai kurios LR CK įtvirtintos nuostatos galimai net jam prieštarauja principo „pirma mokėk, paskui ginčyk“ turiniu. Tokia išvada išplaukia iš LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos nuostatos, kur *expressis verbis* nusmatyta, kad „jeigu garantas sužino, kad garantija užtikrinta pagrindinė prievolė įvykdyta ar pasibaigė kitais pagrindais arba pripažinta negaliojančia, apie tai jis privalo nedelsdamas pranešti kreditoriui ir skolininkui. Po tokio pranešimo gavęs pakartotinį kreditoriaus reikalavimą įvykdyti prievolę, garantas reikalavimą turi patenkinti tik tuo atveju, kai kreditorius pateikia įrodymus, kad prievolė nepasibaigusi ir galioja“. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši nuostata yra įtvirtinta prie garantijos teisinius santykius reglamentuojančių bendrų įstatyminių nuostatų, todėl ji yra taikytina ir specialiai garantijos rūšiai – banko garantijos teisiniams santykiams, todėl tokia šio normos formuluotė ir jos taikymas sukelia nemažai diskusijų, ar nustatytu teisiniu reguliavimu neužkertamas apskritai kelias tinkamam garantijos pagal pirmą pareikalavimą taikymui Lietuvos teisinėje sistemoje.

Remiantis LR CK 6.92 straipsnio 5 dalies nuostata, kreditoriui nustatyta pareiga įrodinėti garantui, kuris išdavė pirmo pareikalavimo garantiją, kad prievolė nėra pasibaigusi ir neįvykdyta būtų ne kas kita kaip garanto kišimasis į skolininko ir kreditoriaus tarpusavio santykius, garantui papildomai nepagrįstai primetant įrodymų tyrėjo funkcijas. Todėl LAT formuojamoje teismų praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad tokios nuostatos, suteikiančios teisę garantui nevykdyti prisiimtų sutartinių prievolių pagal pirmo pareikalavimo garantiją, taikymo apimtis turėtų būti aiškinamos siaurinamai arba teismo žodžiais tariant: „Atkreiptinas dėmesys į tai, kad UNCITRAL Konvencijos 19 straipsnis, nustatydamas pagrindus atsisakyti apmokėti reikalavimus pagal garantijas, esant tam tikroms aplinkybėms, leidžiančioms įtarti atsakovo nesąžiningumą ar reikalavimo nepagrįstumą, nustato ir reikalavimą, kad šios aplinkybės būtų visiškai aiškios ir neabejotinos ar patvirtintos galiojančiu teismo ar arbitražo sprendimu“⁶⁹. Taigi iš viso to darytina išvada, kad LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostatos taikymo apimtis neturėtų būti traktuotina plačiai, o ją reiktų taikyti ir garantui leisti gintis nuo neteisėtai pareikšto reikalavimo tik tais atvejais, kuomet garantas sužino apie apgaulę,

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004.

t. y. kai reikalavimas mokėti yra akivaizdžiai apgaulingas ir pateiktas suklastojant dokumentus bei kai kreditorius akivaizdžiai neturi teisės teikti reikalavimo mokėti.

Antrą vertus, LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata neatitinka vienai iš svarbiausių įrodinėjimo civiliniame procese taisyklių – lot. *probatio incumbit ei qui affirmat, nos ei qui negat* – įrodinėti turi tas, kuris ką nors teigia, o ne tas, kuris neigia⁷⁰. Įstatymų leidėjas, nesivadovaudamasis įrodinėjimo naštos civiliniame procese pasiskirstymo principu, įtvirtintu LR CPK 178 straipsnyje, minėta įstatymine nuostata įrodinėjimo pareigą įrodyti, kad prievolė nepasibaigusi ir yra galiojanti, perkėlė ant kreditoriaus pečių. Iš to išplaukia, kad būtent kreditorius turi labai ribotomis įrodinėjimo priemonėmis (dėl įrodinėjimo dalyko) įrodyti tai, ko galimai niekada nebuvo, ir juolab atsižvelgus į tai, kad pats garantas disponuoja konkrečiais įrodymais, galimai patvirtinančiais garantija užtikrinančio sandorio pažeidimo faktą. Todėl manytina, kad tokia LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta įstatyminė nuostata nepagrįstai apsunkina kreditoriaus galimybę operatyviai patenkinti savo reikalavimą garantijos pagal pirmą pareikalavimą pagrindu.

Būtent minėta bendros taisyklės „pirma mokėk, paskui ginčyk“ išimtis, susijusi su kreditoriaus nesąžiningumu, sukelia nemažai problemų praktikoje, kuomet skolininkas ginčija kreditoriaus reikalavimą mokėti kaip nepagrįstą. Todėl komercinėje praktikoje kyla didelių sunkumų, kaip garantui tinkamai išlaikyti pusiausvyrą tarp minėto principo įgyvendinimo ir skolininko, kaip kliento, interesų patenkinimo, juolab tarp garanto ir skolininko kai kada susiklosčius artimiems net fiduciarinio pobūdžio santykiams.

Vis dėl to tarptautinė bankų praktika šiuo klausimu yra gana griežta ir neleidžia bankams prisiimti didesnės neigiamų pasekmių atsiradimo rizikos, nesilaikant minėto principo „pirma mokėk, paskui ginčyk“, jeigu formaliai žiūrint kreditoriaus pateikti dokumentai atitinka pirmo pareikalavimo garantijoje nustatytas sąlygas⁷¹. Tokia pozicija yra grindžiam tuo, kad garanto, veikiančio pagal pirmo pareikalavimo garantiją, atsakomybė prieš skolininką atsiranda tik tuo atveju, kai pats garantas nėra pakankamai atidus ir veikia nerūpestingai ar kai kreditoriaus akivaizdžiai piktnaudžiauja. Tarptautinė komercinė praktika rodo, jog garantai retai sužino apie akivaizdžios apgaulės faktą ir atsisako laikytis minėto principo, prisiimdami visas iš to galimai kylančių riziką⁷².

Pažymėtina, kad tokią tarptautinę bankų praktikos poziciją palaiko ir LAT formuojamoje praktikoje. Vienoje iš nagrinėtų civilinių bylų, kasacinis teismas paaiškino garanto pasirinktos gynybos priemonės, kuri yra grindžiama garanto atsikirtimais, jog pats kreditorius

⁷⁰ Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. Civilinio proceso teisė. I dalis // Vilnius: Justitia 2003, p. 24–25.

⁷¹ Enonchong N. The problem of abusive calls on demand guarantees // Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly 1-128, 2007. 83-106 p.

⁷² *ibid*;

pažeidė savo sutartimi prisiimtą prievolę skolininkui ar kad skolininkas, už kurio prievolės buvo garantuojama, tinkamai įvykdė savo prievolę, negalimumą, kaip prieštaraujantį pirmo pareikalavimo garantijos santykių pobūdžiui⁷³. Anot kasacinio teismo tokios gynybos priemonės gali būti reikšmingos tik po to, kai garantas įvykdys savo prievolę ir pasinaudos regreso teise prieš skolininką, už kurį jis garantavo.

Galiausiai, reiktų nereiktų užmiršti ir kito fundamentalaus sutarčių teisės principo – konsensualizmo principo, kuris nemažai vietos šiuose teisiniuose santykiuose paliekama sutarties šalių valiai. Todėl kaip pastebi tarptautinės bankinės praktikos specialistai, garantijų pagal pirmą pareikalavimą praktikoje galima susidurti su garantijomis, kuriose būna įtraukta sąlyga, jog garantas besąlygiškai įsipareigoja sumokėti kreditoriui net ir tuo atveju, jei jam atlikti šią prievolę bandytų sutrukdyti bet koks kitas asmuo⁷⁴. Tokiais atvejais minėta problema tampa neišsprendžiama.

2.2.3. Garantijos dokumentinis pobūdis

Priešingai nei prieš tai aptarti pirmo pareikalavimo garantijos požymiai, garantijos dokumentinis pobūdis nėra būtent tas kriterijus, kuris išskiria šią garantijos rūšį iš kitų panašių prievolės užtikrinimo būdų ar sąlyginės garantijos. Vis dėl to šis požymis taip pat yra reikšmingas ir būtinas tinkamam pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių funkcionavimui.

Pažymėtina, kad tiek tarptautinė sutarčių praktika, tiek teisės doktrina, tiek ir teisinis reguliavimas, garantijos teisinius santykius apibrėžia, kaip išimtinai tik dokumentinio pobūdžio, t. y. iš esmės negalima tokius teisinius santykius grįsti žodiniu susitarimu ar apskritai – konkludentiniais veiksmais. Tokia kategoriška pozicija yra iš esmės grindžiama tuo, jog būtent dokumentinis garantijos požymis sudaro sąlygas realizuoti prieš tai aptartiems garantijos abstraktumo ir „pirma mokėk, po to ginčik“ principams⁷⁵.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagrindinių klausimų, susijusių pirmo pareikalavimo garantijos įsigaliojimu, veikimu ir pabaiga, sprendimas siejamas išimtinai tik su pačioje garantijoje nustatytais sąlygomis. Akivaizdžiausiai tai pasireiškia santykiuose tarp garanto ir kreditoriaus, kuomet pastarasis siekia pasinaudoti savo teise reikalauti mokėjimo pagal pirmo pareikalavimo garantiją. Tokiam kreditoriaus reikalavimui yra keliami nemaži formalaus pobūdžio kriterijai, t. y. toks kreditorinis reikalavimas mokėti pagal garantiją turėtų būti

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004.

⁷⁴ Kurkela M. *Letters of credit and bank guarantees under international trade law*. 2nd ed // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 158.

⁷⁵ Affaki G., Goode R. *Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758* // ICC Publishing S.A., 2011, p. 58.

paprastai rašytinio pobūdžio, su juo turi būti pateikti papildomi, garantijoje aiškiai išvardinti dokumentai⁷⁶.

Taigi vieną vertus, toks garantijos dokumentinis pobūdis yra reikšmingas abstraktumo principo užtikrinimui, nes tik rašytiniu susitarimu garanto prievolę galima efektyviai atriboti nuo ja užtikrinančios pagrindinio susitarimo. Kitą vertus, šis garantijos požymis apsaugo garantą ir nuo išorinių papildomų neigiamų veiksnių pasireiškimo rezultatų, sumažinant jo veikimo riziką ir apsiribojant pačioje garantijoje sulygtomis sąlygomis, todėl tik tokiomis sąlygomis galima realizuoti jau aptartą specifinį mokėjimo mechanizmą pagal pirmo pareikalavimo garantiją⁷⁷.

Tarptautinę komercinę praktiką reguliuojančiose taisyklėse dokumentinis garantijos pobūdis yra apibrėžiamas nevienareikšmiškai, tačiau jis besąlygiškai yra pripažįstamas. URDG taisyklėse dokumentinis garantijos pobūdis nėra tiesiogiai įvardijamas kaip savarankiškas ir privalomas pirmo pareikalavimo garantijos požymis. Vis dėl to, garantijos dokumentinis pobūdis atsiskleidžia analizuojant URDG taisyklėse įtvirtintą pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmą, t. y. toks garantijos dokumentinis pobūdis yra būtinas jos įsigaliojimo sąlygai (URDG taisyklių 6 straipsnis), garantijos sumos mažinimui (URDG taisyklių 8 straipsnis), mokėjimui pagal garantiją (URDG taisyklių 9, 10, 19 ir 20 straipsniai) ir jos pasibaigimui (URDG taisyklių 22 straipsnis). straipsniai aptaria reikalavimo bei kitų dokumentų nagrinėjimo klausimą. Taigi dokumentinis garantijos požymis privalomai atsiskleidžia svarbiausiais garantijos pagal pirmą pareikalavimą teisinių santykių egzistavimo etapus, šiems teisiniams santykiams atsirandant, vystantis, modifikuojantis ir pasibaigiant.

UNCITRAL Konvencijoje dokumentinis nepriklausomų garantijų požymis taip pat įtvirtintas tokiu pat principu, kaip ir URDG taisyklėse. Tačiau šios konvencijos 6 straipsnyje papildomai siekiama įtvirtinti dokumentinio pobūdžio svarbą pirmo pareikalavimo garantijos santykiams. Vieną vertus, minėtame straipsnyje yra apibrėžiama UNCITRAL konvencijos taikymo sritis, eliminuojant nedokumentines sąlygas. Kitą vertus, šio straipsnio g dalyje siekiama apibrėžti dokumento sąvoką, pažymint, kad „dokumentai reiškia informacijos perdavimą, atliktą tokia forma, iš kurios aiškus pilnas įrašas“. Taigi UNCITRAL konvencijoje įtvirtintos papildomos priemonės, lyginant URDG taisyklėmis, kuriomis siekiama užtikrinti privalomą dokumentinį garantijos pobūdį.

Tuo tarpu nacionaliniu lygmeniu LR CK garantijos dokumentiniam požymiui įtvirtinti yra skirtas 6.91 straipsnis, kuriame apibrėžiama pati garantijos forma ir imperatyviai nurodoma,

⁷⁶ Bertrams R. *Bank Guarantees in International Trade: The Law and Practise of Independent (First Demand) Guarantees and Standby Letters of Credit in Civil Law and Common Law Jurisdictions*. Third revised edition. Paris - New York: ICC Publishing S.A., Kluwer Law International, 2004, 45 p.

⁷⁷ Svarca I. *First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations* // VDM Verlag Dr. Müller, 2010, p. 127.

kad garantija turi būti rašytinė, o tokios formos nesilaikymas ją daro negaliojančią. Taip pat dokumentinis pobūdis įtvirtintas ir specialiose nuostatose, reguliuojančiose banko garantijos teisnius santykius – LR CK 6.93 straipsnio 1 dalyje, apibrėžiant banko garantijos sąvoką, yra pabrėžiamas rašytinės formos banko ar kitos kredito įstaigos (garanto) įsipareigojimas pagal banko garantijos sutartį skolininko kreditoriui. Pažymėtina, kad pastarojo straipsnio 4 dalyje yra apibrėžiamas dokumentinis procesas ne tik garanto-skolininko kreditoriaus santykiuje, bet ir atvirkščiai, t. y. minėtoje normos nurodyta, kad kreditoriaus reikalavimas įvykdyti sutartį bankui turi būti pateiktas taip pat rašytine forma ir prie jo pridedant visus reikalingus dokumentus. Taigi LR CK nustatytas reguliavimas, kuriuo aiškiai pasisakoma dėl dokumentinio garantijos pobūdžio, palyginus su tarptautine Tarptautinėje komercinėje praktikoje, yra gana novatoriškas ir tinkamai reguliuoja šiuos teisnius santykius šiuo aspektu.

2.2.4. Garantijos neatšaukiamumas

Garantijos neatšaukiamumo požymis yra reikšmingas garantijos teisinius santykius individualizuojantis požymis. Šio principo esmė yra gana paprasta, jog garantas negali vienašališkai atšaukti savo įsipareigojimą mokėti garantijoje nustatytą pinigų sumą skolininko kreditoriui. Todėl akivaizdu, jog garantijos neatšaukiamumas yra reikšmingas siekiant realizuoti prieš tai minėtus garantijos požymius, o ypatingai – specifinį mokėjimo mechanizmą, kurio pagrindas – „pirma mokėk, paskui ginčyk“ principas.

Atsižvelgus į šio garantijos požymio reikšmę tinkamam šio instituto funkcionavimui, tarptautinėje sutarčių praktikoje vieningai laikomasi pozicijos dėl šio požymio reikšmės. URDG taisyklių 5 straipsnyje numatyta, kad „visos garantijos ir priešpriešinės garantijos yra neatšaukiamos, jeigu jose nenurodyta kitaip“. Taip pat ir UNCITRAL konvencijos 7 straipsnio 4 dalyje taip pat pasisakyta dėl garantijos neatšaukiamumo principo: „įsipareigojimas yra neatšaukiamas nuo pat išleidimo momento, nebent yra nurodyta, kad įsipareigojimas yra atšaukiamas“. Taigi minėtose teisės aktuose aiškiai nustatyta garantijos neatšaukiamumo prezumpcija, pagal kurią garantija tampa neatšaukiama nuo jos išleidimo momento.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad minėtose tarptautiniuose teisės aktuose, garantijos neatšaukiamumo požymis yra apibrėžta dispozityviai, t. y. šio teisinio santykio šalims paliekama galimybė susitarti kitaip ar apskritai spręsti klausimą dėl tokio požymio reikalingumo. Garantą su kreditoriumi gali susitarti, kad tokia garantija yra gal būti atšaukta bet kada arba šis principas gali būti modifikuotas dar kitaip, pavyzdžiui sulygus sąlygą, kad tokia garantija yra atšaukiama

iki konkrečios datos, juridinę reikšmę turinčio fakto atsiradimo arba iki nurodytų dokumentų pristatymo⁷⁸.

Tai sudaro klaidingą įspūdį, jog pirmo pareikalavimo garantijos neatšaukiamumo principas šiems teisiniams santykiams nėra privalomas ir tokio santykio dalyviai jo gali bendru sutarimu lengvai atsisakyti jį taikyti. Tačiau teisės doktrinoje yra atkreipiamas dėmesys į tai, kad net ir tokiais atvejais, ribojant garantijos neatšaukiamumo principo taikymą ar visai atsisakant jį taikyti, turi būti laikomasi tam tikrų konkrečių reikalavimų. Susitarimas dėl šio principo netaikymo turi būti aiškiai išdėstytas pačiame garantijos tekste, o ne kokioje kitoje sutartyje ar dokumente, siejančius garantą ir kreditorius⁷⁹. Be to net pačioje garantijoje šis susitarimas turėtų būti įtvirtintas ne bendro pobūdžio formuluote prie bendrų garantijos sąlygų, o turėtų būti aiškiai nurodyti konkretūs garantijos atšaukimo pagrindai ir tvarka bei visais atvejais apie garantijos atšaukimą bankas turi informuoti skolininką ir kreditorius⁸⁰.

Vis dėl to, toks griežtas garantijos neatšaukiamumo principo traktavimas ne visuomet teigiamai veikia sparčiai besivystančius verslo santykius, ypačingai neterminuotų garantijų atveju. URDG taisyklėse tiesiogiai nekalbama apie šias garantijas, tačiau URDG taisyklių komentare yra atkreipiamas dėmesys į tokių garantijų, neturinčių konkrečios apibrėžtos galiojimo termino pabaigos, pasirinkimo ekonominį neracionalumą ir nepagrįstai didelę kylančią riziką, kurią prisiima garantas⁸¹. Tuo tarpu UNCITRAL konvencijos 12 straipsnio c dalyje siekima išspręsti šia probleminę situaciją ir nustato maksimalią 6 metų bendrą galiojimo terminą visoms garantijoms, neturinčioms apibrėžtos galiojimo termino. Taigi tik tokiais išimtiniais atvejais garantui turėtų būti sudarytos sąlygos atšaukti tokį vienašalį įsipareigojimą pagal pirmo pareikalavimo garantijas net jei buvo susitarta kitaip, išskyrus tuos atvejus, jei kitaip nustatyta nacionalinėse teisinėse sistemose⁸².

Tuo tarpu nacionaliniu lygmeniu LR CK banko garantijos neatšaukiamumo principas yra *expressis verbis* įtvirtintas 6.94 straipsnyje, kur numatyta, kad „bankas negali atšaukti savo suteiktos garantijos, jeigu joje nenumatyta ko kita“. Taigi nacionalinis teisinis reguliavimas

⁷⁸ Goode R. Guide to the ICC Uniform Rules for Demand Guarantee // ICC Publishing SA, Paris, 2000, p. 223.

⁷⁹ Mikelėnas V., et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2003. I t., 135 p.; Bertrams R. Bank Guarantees in International Trade: The Law and Practise of Independent (First Demand) Guarantees and Standby Letters of Credit in Civil Law and Common Law Jurisdictions. Third revised edition. Paris - New York: ICC Publishing S.A., Kluwer Law International, 2004, 19 p.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 98.

⁸² Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit. Introduction, Part E. Secretariat of the United Nations Commission on International Trade Law. rieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf>> prisijungimo laikas: 2013-04-17;

atitinka bendrąją tarptautinę komercinę praktiką, nustatydamas garantijos neatšaukiamumo prezumpciją, ją įtvirtinant dispozityvioje teisės normoje.

2.2.5. Garantijos neperleistinumai

Garantijos neperleistinumai principas įtvirtintas tiek tarptautinių sutarčių praktikoje, tiek ir nacionalinės teisės normose. URDG taisyklių 4 straipsnyje *expressis verbis* įtvirtinta nuostata, kad „garantijos gavėjo teisė pareikšti reikalavimą pagal garantiją yra neperleistina, išskyrus, kai tai aiškiai pasakyta garantijoje arba garantijos pakeitime“. Analogiška nuostata įtvirtinta ir UNCITRAL konvencijos 9 straipsnyje. Tuo tarpu Lietuvos teisėje – LR CK 6.95 straipsnyje nustatyta, kad „kreditorius neturi teisės kitam asmeniui perduoti banko garantiją užtikrintos reikalavimo teisės, jeigu šioje garantijoje nenumatyta ko kita“. Taigi garantijos neperleistinumai principas yra įtvirtintas dispozityviose teisės normose, kas rodo, jog šis principas nėra absoliutus, t. y. nors ir nustatyta šio principo taikymo prezumpcija, tačiau jis nėra būtinas garantijos pagal pirmą pareikalavimą teisiniams santykiams egzistuoti, todėl jo netaikymas priklauso tik nuo tokio teisinio santykio šalių bendros valios.

Nors šios normos gana lakoniškai įtvirtina minėtą garantijų pagal pirmą pareikalavimą principą, tačiau teisės doktrinoje šis klausimas yra išanalizuotas gerokai plačiau. Pažymėtina, kad tiek URDG taisyklių 4 straipsnyje, tiek ir UNCITRAL konvencijos 10 straipsnio 1 dalyje yra tiesiogiai įtvirtinta minėto draudimo (garantijos neperleistinumai) taikymo ribos, nustatant, kad jis negali būti plačiai traktuojamas ir apimti kreditoriaus teisę perleisti gautinas lėšas pagal garantiją. Taigi pagal vyraujančią teisinę reguliavimą tarptautiniame lygmenyje yra terminas „perleidimas“ turėtų būti suvokiamas ir traktuojamas dviem skirtingais aspektais, t. y. kuomet yra perleidžiamos išskirtinės teisės pagal garantiją arba gautinos lėšos pagal garantiją⁸³. Tačiau praktikoje galimi atvejai, kuomet kreditorius garantui gali pateikti reikalavimą nebūtinai asmeniškai, bet ir per įgaliotą atstovą, todėl tokiomis aplinkybėmis reikalinga tinkamai kvalifikuoti atstovavimo santykius ir kieno interesais yra veikama pateikiant tokį reikalavimą garantui⁸⁴. Kadangi LR CK tokio galimybės tiesiogiai nenumato, tai tikslinga trumpai apibrėžti šias dvi atskiras galimai perleistinas teisių grupes garantijos aspektu reikšmes ir atskleisti jų turinį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimo teisės perleidimo pagal pirmą pareikalavimo garantiją draudimas nėra absoliutus ir jo taikymą riboja sutarties laisvės principas. Pažymėtina, kad tokios teisės perleidimui yra būtina gauti paties garanto sutikimą prieš tai, kai į šiuos teisinius santykius yra įtraukiamas naujas šios teisės perėmėjas. Toks garanto sutikimas gali būti

⁸³ Affaki G. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG // ICC Publishing S.A., International Chamber of Commerce, ICC Publication No.631, 2001, 65 p.

⁸⁴ *Ibid.*

duodas arba garantijos išleidimo metu, joje nurodant bendro pobūdžio nuostatą, kad tokia garantija yra laisvai perleidžiama, arba toks sutikimas gali būti duotas po garantijos išleidimo, tačiau tokiu atveju yra būtina garanto sutikimą įforminti tam tikru garantijos pakeitimu, kuris yra sudėtinė ir yra neatskiriama garantijos dalis⁸⁵. Pažymėtina, kad skolininko valia ir sutikimas šiuo atveju nėra reikšmingas. Tokią poziciją dėl būtino garanto sutikimo reikalavimo perleidimo atveju grindžiama tuo, jog kreditoriui perleidus turimą reikalavimą kitam asmeniui tokiu būdu gali padidėti rizika, kurią prisiėmė garantas išduodamas pirmo pareikalavimo garantiją, t. y. naujasis tokio reikalavimo perėmėjas gali būti mažiau patikimas nei ankstesnis tokio reikalavimo turėtojas⁸⁶.

Iš tiesų, gan įdomią situaciją modeliuoja tarptautinės bankinės praktikos specialistai, pabrėždami, kad yra galima ir dalinis reikalavimo teisės pagal garantiją perleidimas, žinoma esant garanto sutikimui. Tokiu atveju kiekvienas garantijos gavėjas veikia visiškai savarankiškai jiems perleistos reikalavimo teisės dalyje ir jie tarpusavyje nėra susiję ir juolab negali vienas kito veikti, siekiant, kad būtų patenkinta jo turimo reikalavimo teisės pagal garantiją dalis⁸⁷. Tokios situacijos yra gana retos praktikoje dėl savo sudėtingos veikimo mechanizmo, tačiau kaip kai kurie autoriai pabrėžia, ypačingai tarptautinėje bankinėje praktikoje tiek dalinių reikalavimo teisės pagal garantiją perleidimų, tiek ir daugkartinių yra netgi vengiamos, o kaip pagrindinė priežastis yra laikoma, kad tai padidina riziką panaudoti tokį perleistą reikalavimo teisę nesąžiningai, t. y. apgaulei ar siekiant piktnaudžiauti turimo teise⁸⁸.

Kita teisių grupė, kuri yra susijusi su garantijos perleidimo draudimu, yra teisė į gautinas lėšas. Pagrindinis teisės perleidimo į gautinas lėšas bruožas yra tai, kad tokios teisės perėmėjas turi tik tas teises, kurių gali reikalauti jų perleidėjas pagal garantiją⁸⁹. Šis aspektas kartu yra ir skirtumas nuo reikalavimo teisės pagal garantiją perleidimą, nes pastaruoju atveju yra sukuriama nauji teisiniai santykiai tarp garanto ir naujojo gavėjo, o perleidus tik teisę į gautinas lėšas garantijos teisinių santykių šalys išlieka tos pačios.

Pažymėtina, kad toks teisė į gautinas lėšas perleidimas nėra susijęs su garantu, t. y. garantas, gavęs tinkamą reikalavimą iš kreditoriaus (garantijos gavėjo) ar jo atstovo, sumoka atitinkamą garantijoje nustatytą sumą ir šioje vietoje garanto interesas pasibaigia. Todėl garantui

⁸⁵ Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010.

⁸⁶ Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 122.

⁸⁷ Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 187.

⁸⁸ *Ibid*

⁸⁹ Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit. Introduction, Part E. Secretariat of the United Nations Commission on International Trade Law. rieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf>> prisijungimo laikas: 2013-04-17;

neturi reikšmės kam konkrečiai atiteks išmokėta suma, kas bus jos „galutinis vartotojas“ – ar pačiam kreditoriui (garantijos gavėjui), ar kitam asmeniui, kuriam kreditorius pavedė garantui sumokėti. Iš to taip pat seka tai, jog kreditoriaus laisvė perleisti turimą teisę į gautinas lėšas pagal garantijos pagrindą pateiktą reikalavimą nėra ribojama jokiais ir garanto sutikimo atlikti tokiam veiksmui gavimu, nes kreditoriui (garantijos gavėjui) perleidus kitiems asmenims tokią teisę, garantijos teisiniai santykiai tarp garantijos davėjo ir jos gavėjo išlieka nepakitę, t. y. nepasikeičia nei kokių tai įsipareigojimų apimtis pagal garantiją, nei garantijos gavėjas, kuris turi teisę pateikti reikalavimą pagal garantiją⁹⁰.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisių perleidimo į gautinas lėšas įtaka garantijos teisiniams santykiams plačiau URDG taisyklėse nėra aptarta, tik kaip minėta, 4 straipsnyje bendrai nurodyta, kad toks teisės į gautinas lėšas perleidimas kitam asmeniui nepatenka į garantijos perleido draudimo sritį. Tuo tarpu UNCITRAL konvencija šį klausimą analizuoja šiek tiek detaliau. Šios konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad tuo atveju, jei kreditorius (garantijos gavėjas) perleido teisę į gautinas lėšas pagal garantiją ir jei garantas ar kitas asmuo, įpareigotas vykdyti mokėjimą pagal garantiją, gavo iš kreditoriaus pranešimą (įspėjimą) apie tokį perleidimą, garantas, teisės perėmėjui išmokėjęs garantijoje nustatytą sumą, yra atleidžiamas nuo atsakomybės prieš kreditorių išmokėtos sumos apimtimi.

2.3. Pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmo kai kurie ypatumai

2.3.1. Pirmo pareikalavimo garantijos įsigaliojimas ir pabaiga

Pirmo pareikalavimo garantijos išleisimo ir įsigaliojimo santykis

Vienas iš svarbiausių pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmo ypatumų yra susijęs su garantijos galiojimo pradžios momentu. URDG taisyklių 6 straipsnyje tiesiogiai numatyta bendra taisyklė, jog garantija įsigalioja nuo jos išleidimo dienos. Kartu minėtame straipsnyje nustatyta tokios taisyklės išimtis – atvejai, kuomet pačioje garantijoje nustatyta vėlesnis įsigaliojimo momentas, susietas su tam tikra kalendorine data ar tam tikrų aplinkybių atsiradimu. Pažymėtina, kad analogiška nuostata įtvirtinta ir UNCITRAL Konvencija 7 straipsnio 3 dalyje, kur nustatyta, kad „nuo įsipareigojimo išleidimo momento galima teikti įsipareigojimo turinį atitinkantį reikalavimą mokėti, nebent įsipareigojime nurodytas kitas laikas“. Tokią nuostatą galima rasti ir LR CK 6.93 straipsnio 3 dalyje. Taigi tiek tarptautiniai teisės aktai, tiek ir Lietuvoje nustatytas teisinis reguliavimas diferencijuoja garantijos išleidimo ir

⁹⁰ Bertrams R. Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004, p.166.

įsigaliojimo momentus, paliekant šalims teisę sutarti dėl vėlesnio garantijos įsigaliojimo momento.

Atkreiptinas dėmesys į dar vieną reikšmingą aspektą, susijusį su garantijos galiojimo pradžios klausimu. Tiek UNCITRAL Konvencija 7 straipsnio 4 dalyje, tiek LR CK 6.94 straipsnyje (URDG taisyklės šio klausimo nedetalizuoja) prieš tai aptartą garantijos neatšaukimo momentą sieja būtent su tokios garantijos suteikimu (išleidimu), o ne su įsigaliojimo momentu. Taigi ne tik garantijos įsigaliojimo momentas turi praktinės reikšmės (kreditoriui atsiranda teisė pareikšti reikalavimą garantui mokėti pagal pirmą pareikalavimą), bet taip pat reikšmingas yra ir garantijos išleidimo momentas, nes nuo šio momento išleista (bet dar neįsigaliojusi) garantija įpareigoja patį garantą, t. y. jis save susaisto su naujais prisiimtais įsipareigojimas kreditoriaus atžvilgiu. Garantas, išleidęs pirmo pareikalavimo garantiją, sukuria naują teisinį santykį, nors ir dar faktiškai neveikiantį iki nesueis garantijoje įsigaliojimo data ar neįvyks atitinkamas garantijos tekste nurodytas įvykis, su kuriuo siejamas garantijos įsigaliojimas⁹¹. Pažymėtina, kad UNCITRAL Konvencijoje detalizuotas ir teisinę reikšmę turintis pagal pirmo pareikalavimo garantijos išleidimo momentas, jį, vadovaujantis konvencijos 7 straipsnio 1 dalimi, siejant su laiku ir vieta, kuomet ir kur garanto įsipareigojimas nebėra paties garanto kontrolėje, o perduotas skolininko kontrolėje.

Pirmo pareikalavimo garantijos pabaigos pagrindai

Kitas svarbus klausimas, kurį būtina plačiau aptarti yra susijęs su pirmo pareikalavimo garantijos pabaigos pagrindais. URDG taisyklių 25 straipsnyje yra įvardinti tokie šių teisinių santykių pabaigos pagrindai: 1) garantijos galiojimo termino pasibaigimas 2) garanto sumokėjimas pagal garantiją, 3) garantijos nutraukimas 4) garantijoje nustatytos sumos sumažinimas iki nulio. UNCITRAL Konvencijos 11 straipsnyje numatyti iš esmės analogiški garantijos pagal pirmą pareikalavimą pabaigos pagrindai.

Taip pat tokius pat iš esmės garantijos pabaigos pagrindus numato ir LR CK 6.96 straipsnis, kur nustatyti šie trys specialūs banko garantijos pasibaigimo pagrindai: „1) bankui sumokėjus kreditoriui garantijoje nurodytą sumą; 2) suėjus garantijoje nustatytam garantijos galiojimo terminui; 3) kreditoriui atsisakius teisių pagal garantiją ir grąžinus ją bankui arba raštu pranešus apie atsisakymą bankui“. Tik LR CK tiesiogiai nepasisako dėl garantijoje nustatytos sumos sumažinimas iki nulio, kaip pačios garantijos pabaigos pagrindo. Tačiau šis garantijos pasibaigimo pagrindas praktikoje pasižymi panašiu veikimo principu, kaip ir garantijos pabaiga, garantui dalimis sumokant visą garantijoje nustatytą sumą pagal kiekvieną atskirą kreditoriaus

⁹¹ Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p.146.

pateiktą reikalavimą, išskyrus tuos atvejus, vadovaujantis UNCITRAL Konvencijos 11 straipsnio 1 dalies c punktu, kuomet garantijoje yra nustatyta, kad išmokėta kreditoriui suma automatiškai atsinaujina, ar padidėja mokėtinos sumos dydis ar kitu būdu yra užtikinamas garantijos prievolės tęstinumas.

Pažymėtina, kad garantijos galiojimo termino pabaiga yra viena iš problematinių pabaigos pagrindų. Komercinėje praktikoje, o ypač tarptautinė bankinė praktika neleidžia garantui, išdavusiam neriboto galiojimo garantiją, prisiimti didesnę riziką dėl to, jog neįmanoma tiksliai numatyti ir įsivertinti skolininko mokumo rizika tolimoje ateityje⁹². Todėl praktikoje yra itin reikšminga gerai preciziškai numatytas pabaigos terminas. Tiek URDG taisyklių 22 straipsnyje, tiek ir UNCITRAL Konvencijos 12 straipsnyje gana detaliai reguliavimu bandoma išspręsti šį klausimą.

Vienas iš garantijos pagal pirmą pareikalavimą pabaigos termino apibrėžimo būdų, kuris praktikoje plačiausiai taikomas, yra tikslios kalendorinės datos apibrėžimas pačioje garantijoje. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarptautinė bankinėje praktikoje yra laikomasi griežtos pozicijos, kad apibrėžiant banko garantijos pabaigos momentą, tikslinga būtų pateikti ne tik konkrečią kalendorinę datą, bet ir ją susiejant su kreditoriaus reikalavimo nepateikimo aplinkybe⁹³. Tokiu būdu yra ne tik apsaugomi kreditoriaus interesai, bet ir įnešama tam aiškumo ir tikrumo, sprendžiant klausimą dėl garantijos pabaigos.

UNCITRAL Konvencija 12 straipsnio a dalyje taip pat detaliai reguliuoja ir patį pirmo pareikalavimo garantijos galiojimo pabaigos momentą. Minėtoje nuostatoje įtvirtinta analogiška taisyklė, kuri yra nustatyta ir LR CK 1.121 straipsnio 2 dalyje, pagal kurią kai paskutinė garantijos galiojimo diena yra nedarbo diena banke, garantijos galiojimo terminas nusikelia į po jos einančią paskesnę darbo dieną. Taip pat bankinėje praktikoje vieningai laikomasi pozicijos, kad garantija pasibaigia paskutinę nurodytos kalendorinės dienos banko darbo pabaigos valandą, jeigu iki to laiko garantas nėra gavęs reikalavimo mokėti⁹⁴. Tuo tarpu URDG taisyklėse panašiu nuostatų nėra nustatyta, todėl šis klausimas paliktas taikytinos teisės dispozicijai.

Praktikoje garantijos galiojimo pabaigos momentas yra taip pat apibrėžiamas tam tikru konkrečiu įvyksiančiu įvykiu, tiesiogiai susijusiu su garantija užtikrinta prievole. Pagrindinė šio klausimo problema yra tai, kad dėl garantijos pagal pirmą pareikalavimą dokumentinio pobūdžio, šio pagrindo konstatavimas yra gana formalizuotas. Pagal UNCITRAL Konvencijos 12 straipsnio b dalį, jei teisinę reikšmę turintis įvykis, su kuriuo yra siejama pirmo pareikalavimo garantijos pabaiga, nėra garanto „kontrolės sferoje“, tai nepakanka kreditoriui nurodyti vien tik

⁹² Mugasha A. *The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees* // Federation Press, 2003, 111 p.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ Kurkela M. *Letters of credit and bank guarantees under international trade law*. 2nd ed. // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p.167.

tokį įvykį, tačiau jis turi būti patvirtintas atitinkamais pačioje garantijoje nurodytais dokumentais. Priešingu atveju garantas niekada negalės būti iki galo tikras, ar jo prievolė pagal pirmo pareikalavimo garantiją yra pasibaigusi, ar dar ne, nes ne visada tokios garantijos pabaigos momentui reikšmingos aplinkybės yra akivaizdžios ar informacija apie jų egzistavimą garantui lengvai prieinama⁹⁵. To pasekoje garantas bus priverstas kištis į vidinius kreditoriaus ir skolininko santykius. Todėl siekiant aiškumo, sprendžiant klausimą dėl garantijos pagal pirmą pareikalavimą pabaigos momento, ir nepažeisti garantijos teisinio santykio dalyvių interesus, tikslinga garantijos tekste apibrėžti konkrečius dokumentus, kurių pagrindu galėtų būti konstatuotinas reikšmingų garantijos pasibaigimui faktų egzistavimas⁹⁶.

Taip pat pažymėtina, kad ypatingai tarptautinėje bankinėje praktikoje toks garantijos galiojimo pabaigos termino apibrėžimo būdas, atsietai nuo konkrečios kalendorinės datos apibrėžimu, beveik nenaudojamas. Iš vienos pusės, įvyksiančiu įvykiu apibrėžti garantijos pabaigos momentą yra reikšminga, kuomet garantija užtikinanti prievolės įvykdymas yra sunkiai apibrėžiamas ar netikslinga konkrečiai apibrėžti konkrečia data⁹⁷. Tačiau iš kitos pusės, kyla reali rizika, jog garantijos pasibaigimo sąlygoje numatyta aplinkybė apskirtai gali neatsirasti, ko pasekoje garantija gali tapti be pabaigos momento ir galiojanti amžinai⁹⁸. Todėl tikslinga derinti abu prieš tai minėtus garantijos pabaigos momento apibrėžimo būdus, tačiau ir tokiu atveju yra reikšminga tinkamai suderinti abi garantijos galiojimo sąlygas, suteikiant prioritetą vienai iš jų, t. y. arba kalendorinės dienos suėjimo arba nurodytų aplinkybių atsiradimo momentui.

Kadangi, kaip prieš tai jau buvo aptarta, garantija pagal pirmą pareikalavimą yra neatšaukiama, tai garantijos pasibaigimo pagrindo, susijusio tokios garantijos atšaukimo galimybe, taikymas yra sietinas tik su kreditoriaus valia. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiek tarptautinė sutartinė garantijų praktika – URDG taisyklių 22 ir 23 straipsniuose, UNCITRAL Konvencijos 11 straipsnio 2 dalyje, tiek ir Lietuvos teisėje – LR CK 6.96 straipsnio 1 dalies 3 punkte yra tiesiogiai nustatytas kitas garantijos pagal pirmą pareikalavimą pasibaigimo pagrindas – kreditoriaus atsisakymas savo teisių pagal garantiją ir jos grąžinimas garantui arba raštiškas pranešimas garantui apie atsisakymą.

Kadangi kreditoriui atsisakymas savo teisių pagal pirmo pareikalavimo garantiją yra pagrindas nutraukti šiuos teisinius santykius, tarptautinėje bankinėje praktikoje pabrėžiama, kad toks garantijos panaikinimo pagrindas taip pat yra neatšaukiamas, todėl kreditoriaus išreikšta

⁹⁵ Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 158.

⁹⁶ Bertrams, R. Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004, p.132.

⁹⁷ Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010.

⁹⁸ *Ibid*

valia turi būti aiški ir nedviprasmiški⁹⁹. Tiek URDG taisyklių 23 straipsnyje, tiek ir LR CK 6.96 straipsnio 1 dalies 3 punkte tokia kreditoriaus valia gali būti išreiškiama dviem skirtingais būdais, kurių pagrindu garantas gali inicijuoti pirmo pareikalavimo garantijos panaikinimą: kreditoriaus raštiškas teisių atsisakymas arba garantijos dokumento gražinimas garantui. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad UNCITRAL Konvencijos 11 straipsnyje, leidžiama ir garantui pradėti derybas su kreditoriumi dėl pirmo pareikalavimo garantijos nutraukimo, tačiau ir tokiu atveju turi būti pasiektas abiejų šalių sutarimas nutraukti tokius teisinius santykius.

Pažymėtina, kad garantas, gavęs bent viena iš minėtų dokumentu, turi pareiga tik formaliai patikrinti tokį kreditoriaus gautą raštišką atsisakymą, įvertinus jo autentiškumą ir ryšį su tinkama garantija, kuria norima panaikinti. Tačiau tokia garanto pareiga apsiriboja tik įsitikinimu, pasitelkiant visas jam prieinamas protingas priemones, ar jis tikrai yra atleistas nuo įsipareigojimų pagal garantiją. Pažymėtina, kad komercinėje praktikoje neretai pasitaiko atvejų, kuomet dėl įvairių priežasčių tokį kreditoriaus teisių pagal garantiją atsisakymą perduoda ne pats kreditorius tiesiogiai, o skolininkas, būdamas labiausiai suinteresuotu garantijos greitu pasibaigimu, perduoti tokį kreditoriaus raštą garantui¹⁰⁰. Sprendžiant šį klausimą, reikšminga pasiremti URDG taisyklių 11 straipsniu, kuriame įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata, kad garantas neatsako už kitų asmenų geros valią, veikimą, aplaidumą, jiems pateiktų dokumentų originalumą ar teisėtumą. Todėl garantas neatsakys prieš kreditorių, jei jis formaliai išnagrinėjęs tokį ne paties kreditoriaus pateiktą teisių pagal garantiją atsisakymą, padaro pakankamai pagrįstą išvadą, jog jis surašytas paties kreditoriaus, nors ir vėliau paaiškėtų, jog toks kreditoriaus teisių pagal garantiją atsisakymas buvo suklastotas. Toks šio klausimo sureguliuavimas yra gana efektyvi priemonė, apsauganti garanto interesus ir neverčianti jo nepagrįstai gilintis į vidinius kreditoriaus ir skolininko santykius, analizuojant ar tokia kreditoriaus valia atitinka pateiktą garantijos teisių atsisakyme išreikštą valią, ar nėra kitokio pobūdžio trukumų. Atsižvelgus į tai, kad Lietuvos teismų praktikoje finansų įtaigoms, juolab bankams, kaip savo srities profesionalams yra keliami nemaži atidumo, rūpestingumo standartai, todėl visiškai formalus tokio kreditoriaus atsisakymo vertinimas vargu ar suteiktų garantui (bankui, finansinei įstaigai) pakankamo užtikrintumo dėl savo prievolių pagal pirmo pareikalavimo garantiją pasibaigimo.

Kita problema yra susijusi su Lietuvoje nustatytu šio garantijos pabaigos teisiu reguliavimu. Pagal jau minėtą LR CK 6.96 straipsnio 1 dalies 3 punktą, garantijos dokumentą gražinti garantui (bankui) gali tik asmeniškai kreditorius, parieš tai atsisakydamas savo teisių pagal garantiją. Iš to darytina išvada, jog garantijos dokumentą gražinus ne kreditoriui, o

⁹⁹ Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 168.

¹⁰⁰ Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 145.

skolininkui, garantija negali būti panaikinta, išskyrus tuos atvejus, kuomet skolininkas įrodytų veikęs kaip garantijos gavėjo atstovas ar tretysis asmuo, pasitelktas prievolei įvykdyti. Iš vienos pusės toks siauriau apibrėžtas asmuo, kurie gali grąžinti garantijos dokumentą, ratas, palyginus su URDG taisyklėmis, apsaugo kreditoriaus interesus nuo skolininko nesąžiningumo. Tačiau iš kitos pusės gerokai apsunkena kreditoriaus padėtį, siekiant realizuoti jam įstatymo suteiktą teisę nutraukti garantijos teisinius santykius, todėl manytina, kad tokia LR CK nuostata kelia pagrįstą abejonių jos tinkamumo. Nereiktų užmiršti, jog ši nuostata nėra imperatyvaus pobūdžio ir šalims nėra kliūčių susitarti kitaip, juolab vadovaujantis tarptautiniu šio klausimo reguliavimu.

2.3.2. Kreditoriaus reikalavimui taikomi kriterijai

Ankstesniuose skyriuose analizuotas specifinis mokėjimo pagal pirmo pareikalavimo garantiją mechanizmas paremtas principu „pirma mokėk, paskui ginčyk“ yra vienas iš svarbiausių požymių, išskiriančių šį garantijos substitutą iš panašių teisinių santykių. Todėl tinkamo kreditoriaus reikalavimo, atitinkančio pirmo pareikalavimo garantijoje nustatytas sąlygas, pateikimas garantui išmokėti tokioje garantijoje nurodytą sumą yra viena iš būtinų sąlygų, jog tokie teisiniai santykiai apskritai galėtų egzistuoti. LAT taip pat yra pabrėžęs, jog „griežtas garantijos sąlygų laikymasis užtikrina tinkamą garanto vienašalių įsipareigojimų įgyvendinimą, kreditoriaus teisėtus lūkesčius gauti garantijos sumą, civilinių teisinių santykių aiškumą bei stabilumą, nes visiems jų dalyviams garantuojamas teisinis tikrumas, kad tik egzistuojant visoms nurodytoms aplinkybėms garantija atliks savo kaip prievolės užtikrinimo priemonės funkciją“¹⁰¹. Taigi tinkamo kreditoriaus reikalavimo pateikimas garantui yra reikšmingas ne tik kreditoriui, siekiančiam operatyviai kompensuoti patirtus nuostolius, bet ir pačiam garantui, nes jam patenkinus netinkamą kreditoriaus reikalavimą mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją, garantas rizikuoja netekti regreso teisės į skolininką pagal LR CK 6.97 straipsnio 2 dalį. Atsižvelgus į tokią garantijos sąlygų laikymosi reikšmę, kitas reikšmingas pirmo pareikalavimo garantijos mechanizmo aspektas, kurį tikslinga išsamiau paanalizuoti, yra konkretūs kriterijai, kuriuos turi atitikti kreditoriaus pareikštas reikalavimas pagal pirmo pareikalavimo garantiją.

Kreditoriaus reikalavimo pateikimas laiku ir vietoje

Visų pirma reiktų pradėti nuo to, kad toks kreditoriaus reikalavimas garantui turi būti pareikštas laiku ir tinkamoje vietoje. Kalbant apie garantijos pateikimo vietą, UNCITRAL Konvencijos 15 straipsnio 2 dalyje, tiek reikalavimo, tiek ir reikalingų dokumentų pateikimo

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-537/2012.

vieta pagal bendrą taisyklę laikoma garantijos išleidimo vieta. URDG taisyklių 22 straipsnyje taip pat numatyta analogiška taisyklė, tačiau ji taikoma gerokai gvieščiau nei UNCITRAL konvencijoje, nenumatant jokių išimčių šalims susitarti kitaip. Tuo tarpu nacionaliniu lygmeniu LR CK nenumato jokių taisyklių šiuo klausimu ir nekalba nei apie garantijos išleidimo vietą, nei apie reikalavimo pateikimo vietą. Vis dėl to, šis klausimas yra reikšmingas ypatingai tais atvejais, kuomet garantas veikia tarptautiniu mastu, nes tuomet garantijos išleidimo vieta turėtų būti laikoma tik tos valstybės garanto padalinys, kurioje tokia garantija kreditoriui buvo suteikta. Todėl kreditoriui pateikus reikalavimą pagal pirmo pareikalavimo garantiją tos šalies garanto padalinui, kuris nėra tokios garantijos išleidėjas, jis negali pagrįstai tikėtis, kad toks reikalavimo pateikimas bus laikomas pateiktu tinkamoje vietoje ir juolab laiku, jei toks reikalavimas yra teikiamas paskutinę garantijos galiojimo dieną. Tačiau, bankinėje praktikoje šis klausimas yra sprendžiamas gana paprastai, iš karto pačiame garantijos tekste nurodant tikslų garanto padalinio adresą.

Tuo tarpu kalbant apie kreditoriaus reikalavimo pagal garantiją pateikimo laiką, kaip jau buvo minėta, aptarinėjant garantijos galiojimo ypatumus, pagal bendrą taisyklę toks reikalavimas mokėti kreditoriaus turi būti pateiktas iki paskutinės garantijos galiojimo dienos. Kitokio pobūdžio susitarimai, kaip pavyzdžiui, kad toks kreditoriaus reikalavimas turėtų būti pateiktas tik po to, kai pasibaigs garantijos terminas, prieštarautų garantijos instituto esmei, o tokie teisiniai santykiai būtų iš esmės panašūs labiau akredityvą nei šį prievolės užtinimo būdą¹⁰².

Praktikoje neretai ypatingos reikšmės turi šios nuostatoje įtvirtintas garantijos galiojimo termino pabaigos momentas, nes nuo jo priklauso tinkamas kreditorinio reikalavimo pateikimas garantui. Iš nacionalinio reguliavimo perspektyvos žiūrint, LR CK pirmos knygos 122 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas bendro pobūdžio nuostata, jog bet kokių rašytinių pareiškimų ir pranešimų įteikimą paštui ar telegrafui arba perdavimą kitomis ryšio priemonėmis atliktą iki paskutinės termino dienos 24 valandos nulis minučių, konstatuotina esant atliktą laiku. Tačiau pažymėtina, kad tarptautinėje bankinėje praktikoje tokia nuostata, egzistuojanti daugelyje nacionalinių teisės sistemų, sunkiai priimtina dėl savo tokio apibrėžtumo ir nepatogumo, todėl paprastai bankai yra linkę derėtis ir siekti jiems patogesnio termino pabaigos, garantijos tekste dažnai jį susiejant su banko darbo laiko pabaiga.

Pažymėtina, kad URDG taisyklės aptaria ir *force majeure* aplinkybių įtaką garantijos teisiniams santykiams. Pasak URDG 13 straipsnio, garantas neprisiima atsakomybės už kilusias pasekmės, kurios atsirado dėl riaušių, visuomeninio judėjimo, streiko, karo ar kitų aplinkybių, kurios nepriklausomos nuo garanto ir nėra jo nekontroliuojamos. Todėl iš šiuos nuostatos

¹⁰² Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. // New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p.154.

darytina išvada, kad visą šią riziką, susijusią su netinkamu laiku pateiktu reikalavimu pagal garantiją dėl *force majeure* aplinkybių, prisiima pats kreditorius. Kas tokiu atveju turėtų prisiimti riziką pagal Lietuvos teisę, šis klausimas lieka nesureguliuotas ir gali būti išspręstas tik teisminių ginčų metu.

Galiausiai, atkreiptinas dėmesys į tai, kad minėti reikalavimai taikomi ne tik pačiam kreditoriniam reikalavimui pagal pirmo pareikalavimo garantiją, tačiau ir garantijoje nurodytiems dokumentams, kurie privalomai turi būti pateikti su šiuo reikalavimu tam, kad garantas galėtų priimti sprendimą dėl garantijoje nustatytos sumos mokėjimo. Tokią poziciją palaiko URDG taisyklių komentaro autorius, anot kurio tuo atveju, jei kreditorinis reikalavimas yra pateiktas tinkamu laiku, tačiau kiti reikalingi pagal garantiją dokumentai neapteikti, nors ir žadama pateikti garantui artimiausiu laiku po pasibaigus garantijos galiojimo terminui, garantas, tenkindamas tokį kreditoriaus reikalavimą, rizikuotų netekti savo regreso teisės į skolininką¹⁰³.

Reikalavimai formai

Kitas svarbus kriterijus, kurį turi atitikti kreditoriaus garantui pateiktas reikalavimas mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją, yra jo formos reikalavimai. Vadovaujantis UNCITRAL Konvencijos 15 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 2 dalį, kreditoriaus reikalavimas turi garantui būti pateiktas tokia rašytine forma, kurioje būtų išsaugotas nepakitęs tekstas ir būtų reali galimybė patikimai nustatyti tokio teksto rengėją. Tuo tarpu URDG taisyklės 2 straipsnio d dalyje ir 20 straipsnio a dalyje numato, kad terminas „rašytinis“, kurios formos turi būti pateiktas kreditoriui reikalavimas mokėti, turi būti suvokiamas, kaip „distancinis perdavimas, patvirtinus autentiškumą ar patikrintas apsikeitimą elektroniniais duomenimis“ (ETD formatu). Nacionaliniu lygmeniu prie nuostatų, reguliuojančių išimtinai tik banko garantijos (pirmo pareikalavimo garantijos) teisinius santykius, bendrai apibrėžta tik kreditorinio reikalavimo mokėti pagal garantiją forma, t. y. LR CK 6.93 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad kreditoriaus reikalavimas įvykdyti sutartį bankui turi būti pateiktas raštu ir prie jo pridėti visi reikalingi dokumentai. Siekiant tiksliau apibrėžti rašytinės formos reikalavimo turinį, šį klausimą reguliuoja bendrosios LR CK nuostatos, o 1.73 straipsnyje numatyta, kad „rašytinės formos dokumentams prilyginami šalių pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą“.

Taigi apibendrinant esamą reguliavimą, pagrindiniai kriterijai, siekiant išplėsti rašytinės formos sąvoką, remiasi į dviejų būtinų kriterijų atitikimą, t. y. reikalavimo teksto vientisumo

¹⁰³ Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 121.

apsauga ir galimybė identifikuoti tokio reikalavimo siuntėją. Todėl kreditorius gali pateikti reikalavimą ne tik asmeniškai ar registruotu laišku siunčiant atitinkamą rašytinę pretenziją ir su tuo susijusius dokumentus, tačiau kreditorinio reikalavimo pagal garantiją tinkamu patiekimu būtų laikytinas kreditoriui pretenziją garantui siunčiant teleksu, kablograma, telefaksu, S.W.I.F.T.‘u ar kitomis panašiomis priemonėmis.

Reikalavimai turiniui

Galiausiai, trečias kriterijus, kurį turi atitikti kreditoriaus pateiktas garantui reikalavimas mokėti garantijoje nurodytą sumą, yra tiesiogiai susijęs su tokio reikalavimo turiniu. Vadovaujantis URDG taisyklių 20 straipsnio a dalimi, kreditorius, pateikdamas reikalavimą išmokėti garantijoje nurodytą sumą, pretenzijoje turi nurodyti, kad garantija užtikrinta prievole yra pažeista. Analogiška nuostata įtvirtinta ir LR CK 6.93 straipsnio 4 dalyje, kur nurodyta, kad kreditoriaus “reikalavime turi būti nurodyta, kaip skolininkas pažeidė garantija užtikrintą pagrindinę prievolę“. Taigi pagal minėtus teisės aktu vienintelis kriterijus, keliamas kreditoriaus pateikto reikalavimo turiniui, yra susijęs su prievolės pažeidimo konkretizavimu. Tokio reikalavimo reikšmė yra grindžiama tuo, jog garantijai esant abstrakčiai, būtų išlaikytas bent minimalus ryšys su užtikrinta prievole, o iš kitos pusės žiūrint, tokiu būdu būtų nors nežymiai sumažinta garantijos gavėjo nesąžiningumo rizika¹⁰⁴. Tačiau tokį reikalavimą įtvirtinus minėtuose bendro pobūdžio nuostatuose, savaime kelia klausimą iki kokio lygmens yra reikalinga konkretizuoti prievolės pažeidimo faktą, kad kreditoriaus reikalavimas būtų tinkamai pateiktas. URDG taisyklių komentare, sprendžiant šį klausimą, pabrėžiama, kad jeigu garantijoje tekste nėra numatyta konkrečių reikalavimų jos turiniui, prievolės pažeidimas turi būti apibrėžtas bendrai¹⁰⁵.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ankstesniuose garantijos pagal pirmą pareikalavimą vystymosi etapuose egzistavo reikalavimas kreditoriaus garantui pateiktame reikalavime nurodyti ir detalizuoti pačią garantiją užtikrintą prievolę. Tačiau šiuo metu galiojančiame tiek tarptautiniame, tiek ir nacionaliniame teisiniame reguliavime tokio įtvirtinto reikalavimo nėra. Toks sprendimas atsisakyti tokio reikalavimo yra pagrįstas ir racionalus žingsnis, nes vieną vertus praktikoje pati prievole, kurią užtikrina garantija, yra nurodyta pačiame garantijos tekste, o kitą vertus, kreditoriui įgyvendinant prieš tai minėtą reikalavimą dėl prievolės pažeidimo

¹⁰⁴ Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010, p. 89.

¹⁰⁵ Affaki G. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User’s Handbook to the URDG // ICC Publication No.631, 2001.

konkretizavimo (kreditoriaus reikalavime nurodant, kaip skolininkas pažeidė savo prievolę), kartu yra neišvengiamai identifikuojama ir pati garantija užtikrinta prievole¹⁰⁶.

Taip pat gana įdomus papildomas kriterijus, nustatytas kreditoriaus reikalavimui mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją, yra įtvirtintas UNCITRAL konvencijoje, t. y. jos 15 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad kreditorius teikdamas reikalavimą privalo papildomai patvirtinti, kad jo toks reikalavimas mokėti pagal garantiją yra sąžiningas, t. y. kreditorius pagal šios konvencijos 19 straipsnio 1 dalį turi patvirtinti, kad visi jo pateikti dokumentai yra autentiški ir nesuklastoti, pateiktas reikalavimas yra tiesiogiai susijęs su garantija užtikrinta prievole ir toks jo reikalavimas yra pagrįstas, atsižvelgiant į garanto prievolės pobūdį ir tikslą.

Taigi tarptautinė komercinė praktika nustato gana nemažus standartus ir reikalavimus kreditoriaus garantui pateiktam reikalavimui mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją, tačiau griežtas šių sąlygų laikymasis yra būtina sąlyga, jog tokie teisiniai santykiai, iš esmės grindžiami principu „pirma mokėk, po to ginčik, galėtų apskritai egzistuoti praktikoje.

2.4. Atsisakymas mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją

2.4.1. Atsisakymo mokėti pagrindai ir tikrinimo procedūra

Pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmas apskirtai yra grindžiamas dviejų esminių principų – garanto prievolės abstraktumo principu ir specifiniu mokėjimo mechanizmu pagal taisyklę „pirma mokėk, paskui ginčyk“ – pagrindu. Todėl nemažai dėmesio skiriama garanto atsisakymo mokėti kreditoriui pagal pirmo pareikalavimo garantiją pagrindams, nes tokiomis išimtimis yra ribojamas minėtų kertiniais laikomų principų taikymas, todėl jų tinkamas taikymas turi esminės reikšmės.

Bendra taisyklė, kylanti iš pirmo pareikalavimo garantijos instrumento veikimo mechanizmo, atsižvelgus į prieš tai aptartus garantijos požymius, yra ta, kad garantas turi tik vieną pareigą – patikrinti, ar kreditorius, reikšdamas reikalavimą pagal pirmo pareikalavimo garantiją, įvykdė visas garantijoje nustatytas sąlygas, būtinas tam, kad garantui atsirastų prievolė mokėti joje nustatytą sumą. Tarptautinėje bankinėje praktikoje tokiam kreditoriaus pareikšto reikalavimo ir su juo pateiktų dokumentų patikrinimui yra keliami nemaži reikalavimai. Tiek URDG taisyklių 9 straipsnyje, tiek ir UNCITRAL Konvencijos 14 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad tokia procedūra turi atitikti „protingo rūpestingumo“ kriterijų, o pastarajame akte papildomai pateikiamas ir geros valios kriterijus. Taip pat šiai procedūrai yra keliami ir trukmės reikalavimas, kuris pagal URDG taisyklių 10 straipsnio a dalį yra apibrėžiamas vertinamojo

¹⁰⁶ Bertrams, R. Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004, p. 145.

pobūdžio kriterijumi – protingumo principu. Pažymėtina, kad UNCITRAL Konvencijos 16 straipsnio 2 dalis konkretizuoja minėtą protingo termino kriterijų, nurodant, kad tokia patikrinimo procedūra negali trukti ilgiau nei 7 darbo dienas. Taigi tarptautinėje sutarčių praktikoje šiai procedūrai, kaip probleminiam klausimui dėl kreditoriaus intereso kuo greičiau kompensuoti savo nuostoliu ir garanto intereso tinkamai vykdyti savo prievolę pagal garantiją pusiausvyros išlaikymui, yra skiriama nemažai dėmesio, kai tuo tarpu nacionaliniu lygiu LR CK šį klausimą palieka visiškai nereguliuotą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarptautinėje komercinėje praktikoje minėto patikinimo procedūros rezultatui (priešingai nei pačiai procedūrai) nėra nustatytų konkrečių reikalavimų t. y. garanto galutiniam sprendimui dėl garantijoje nurodytos sumos išmokėjimo keliami bendro pobūdžio pagrįstumo ir teisėtumo reikalavimai. Pastarasis kriterijus ir kelia nemažai diskusijų tiek teisės doktrinoje, tiek teisės praktikoje, nes tam, kad sprendimas būtų teisėtas pakanka formalaus kreditoriaus reikalavimo mokėti pagal garantiją ir prie jo pridėtų dokumentų atitikimo pačioje garantijoje nustatytoms sąlygoms. Pažymėtina, kad tokiam garanto sprendimui nėra keliamas teisingumo kriterijus, kuris jau siejasi su materialiniais garantija užtikinančio susitarimo teisinio santykio aspektais, kas remiantis garantijos abstraktumo principu jau laikytina kišimusi skolininko–kreditoriaus santykius¹⁰⁷. Todėl garanto sprendimas dėl mokėjimo pagal garantiją bus tinkamas net jei vėliau paaiškėtų, jog prievolė iš tikrųjų nebuvo pažeista ir toks kreditoriaus kreipimas yra nepagrįstas bei nesąžiningas.

Išanalizavus tarptautinėje komercinėje praktikoje išdėstytus ir teisės doktrinos analizuojamus garanto atsisakymo mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją pagrindus, juos iš esmės galime suskirstyti į šias pagrindines grupes: a) dėl galiojimo, b) dėl turinio neatitikimų; c) asmeninio pobūdžio atsikirtimai.

Pažymėtina, kad garanto atsisakymo mokėti pagal garantiją dėl turinio neatitikimo pagrindas yra iš esmės susijęs su kreditoriaus reikalavimo bei jį pagrindžiančių dokumentų atitikimu formos ir turinio reikalavimams, numatytiems garantijos sąlygose, kurie buvo aptartą ankstesniuose skyriuose. Todėl daugiau dėmesio tikslinga skirti kitiems dviem atsisakymo pagrindams.

Garanto atsisakymas pagrįstas negaliojimu siejasi su dviem kreditoriaus nesąžiningumo atvejais. Viena tokių situacijų yra siejama su kreditoriaus siekiu apgauti garantą, jam pateikiant suklastotus garantinį raštą ar su reikalavimu mokėti pagal garantiją pateiktus dokumentus¹⁰⁸. Kita reikšminga situacija yra susijusi su piktnaudžiavimu kreditoriaus turimomis teisėmis, t. y.

¹⁰⁷ Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011, p. 158.

¹⁰⁸ Enonchong N. The problem of abusive calls on demand guarantees // Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly 1-128, 2007. 83-106 p.

kreditorius turimą reikalavimo teisę pagal pirmo pareikalavimo garantiją naudoja, siekdamas ne operatyvaus patiriamų nuostolių kompensavimo dėl garantija užtikinančios prievolės nevykdymo, bet siekdamas visiškai kitų tikslų. Pažymėtina, kad tokioms išimtims yra keliamas akivaizdumo reikalavimas, todėl praktikoje dar labiau tampa sudėtinga nustatyti kreditoriaus nesąžiningumą faktą¹⁰⁹.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad URDG taisyklės šiuo klausimu pasisako tik bendro pobūdžio nuostatomis, jų nekonkretizuojant, kai tuo tarpu UNCITRAL Konvencijoje siekiame palengvinti garanto padėtį. UNCITRAL Konvencijoje 19 straipsnio 1 dalyje yra konkretizuojamas sąrašas aplinkybių, kurioms esant galima remtis apgaulės ar piktnaudžiavimo savo teise išimtimi:

- 1) dokumentų klastojimas;
- 2) jo pateiktas reikalavimas bei jį atvirinantys dokumentai nėra susiję su garanto prievole mokėti;
- 3) ar kreditoriaus pateiktas reikalavimas apskritai neturi jokio įmanomo teisinio pagrindo įvertinus tokių kreditoriaus veiksmų pobūdį ir tikslą.

Taigi UNCITRAL Konvencija, apibrėždama aplinkybių visumą, kurioms yra prielaida konstatuoti kreditoriaus nesąžiningumo faktą, gerokai palengvina garanto padėtį, susidūrus su nesąžiningu kreditoriaus reikalavimu pagal pirmo pareikalavimo garantiją.

Kaip jau minėta prieš tai, garanto sprendimas nemokėti garantijoje nustatytą sumą pagal kreditoriaus reikalavimą turi būti pagrįstas, o šiuo atveju toks kreditoriaus nesąžiningumo faktas garantui turėtų būti akivaizdus, t.y. gerai žinomas aiškus be jokių papildomų įrodymų¹¹⁰. Neesant visiškam įsitikinimui ir egzistuojant tam tikroms abejonėms dėl kreditoriaus nesąžiningumo fakto egzistavimo, atsižvelgus į pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių specifiką ir galimą neproporcingai didelę riziką dėl savo prievolės mokėti pagal garantiją nevykdymo, garantas negali stabdyti mokėjimo ir juo labiau reikalauti šalių pateikti papildomų įrodymų su tikslu galutinai įsitikinti dėl kreditoriaus nesąžiningumo¹¹¹. Taigi darytina išvada, kad minėti garanto atsisakymo mokėti garantijoje nustatytą sumą pagrindai, susiję su kreditoriaus nesąžiningumu, praktikoje yra gana sudėtingai pritaikomi. Juolab situaciją apsunkina grėšiančios pasekmės už netinkamą šio pagrindo taikymą, t. y. garantui gresia atsakomybė prarasti regresio teisę į kreditoriui išmokėtas sumas, kurios atsirado dėl to, kad kreditorius neįvykdė ar netinkamai įvykdė savo prievolę kreditoriui.

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ AFFAKI, Georges. *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG*. S.I: ICC Publication No.631, 2001,

¹¹¹ Ibid

Kitas reikšminga garanto atsisakymo mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją pagrindų grupė – asmeniniai atsikirtimai. Šiai atsikirtimų grupei yra priskiriami visi argumentai, tiesiogiai susiję su garanto ir kreditoriaus tarpusavio teisinių santykių ir kartu jie visiškai nesusiję su garantija užtikrinta prievole. Tarptautinėje komercinėje praktikoje dėl asmeninių atsikirtimų galimumo pirmo pareikalavimo garantijos atveju kyla nemažai diskusijų. Kai kurie mokslininkai tokių atsikirtimų galimumą pirmo pareikalavimo garantijos teisiniuose santykiuose nepripažįsta ir neigia jų galimumą, nes garantas, veikdamas pagal pirmo pareikalavimo garantiją, tokiais atvejais įsipareigoja „besąlygiškai“ sumokėti kreditoriui garantijoje nurodytą sumą ir visos išimtis turėtų būti traktuojamos itin siaurinamai¹¹².

Vis dėl tarptautinėje komercinėje praktikoje vyraujantis požiūris šiuo klausimu yra priešingas ir puikus to pavyzdys yra priešpriešinių reikalavimų įskaitymas, kaip vienas iš tokių asmeninio atskirimų pagrindų. URDG taisyklės šiuo klausimo detaliau nereguliuoja, tačiau UNCITRAL konvencija 18 straipsnyje leidžia garantui pasinaudoti priešpriešinių reikalavimų įskaitymo teise, nutraukiant savo mokėjimo prievolę kreditoriui pagal pirmo pareikalavimo garantiją.

Taip pat Lietuvos teisėje laikomasi tokios pozicijos. Nors LR CK tiesiogiai šio klausimo nereguliuoja, tačiau LAT išplėstinės teisėjų kolegija konstatavo, kad „kasatorius (garantas), turėdamas reikalavimo teisę į skolininko, už kurį garantavo, kreditorių, gavęs tokio kreditoriaus reikalavimą vykdyti garantija priištus įsipareigojimus, turi teisę atlikti priešpriešinių reikalavimų įskaitymą“¹¹³. Teismui argumentuojant tokią pasirinktą poziciją, pabrėžiama, kad „išskirtinis banko garantijos požymis yra besąlyginis garanto įsipareigojimas atsakyti kreditoriui, jeigu skolininkas neįvykdo ar netinkamai vykdo sutartinius įsipareigojimus“. Vis dėl to, šį klausimą išsprendžia gana paprastu būdu, remdamasis tuo, kad nei LR CK 6.90 ir 6.93 straipsnių nuostatos, reguliuojančios pirmo pareikalavimo garantijos teisinius santykius, nei LR CK 6.31 ir 6.130 straipsnių nuostatos, kurios reglamentuoja priešpriešinių reikalavimų įskaitymą, nėra tiesiogiai numatyto draudimo atlikti įskaitymą, o įvertinus garantijos teisinių santykių specifiką garantijos besąlygiškumo požymis nepašalina banko teisės atlikti įskaitymą. kai jis turi priešpriešinio reikalavimo teisę į skolininko, už kurį garantavo, kreditorių

Grįžtant prie Lietuvos teisės aktuose nustatyto garanto atsisakymo mokėti pagal garantiją pagrindų sąrašo reguliavimo, LR CK 6.92 straipsnio 4 dalyje *expressis verbis* numatyti du pagrindai, kuriems esant garantas turi teisę pasinaudoti išimtimi ir nemokėti pagal garantiją kreditoriui:

¹¹² Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010, 154 p.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010.

- 1) kreditoriaus reikalavimas pateikti pasibaigus garantijos galiojimo terminui;
- 2) reikalavimas ar prie jo pridėti dokumentai neatitinka garantijos sąlygų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata, įgalinanti garantą tam tikra prasme kištis į kreditoriaus ir skolininko santykius, jau buvo aptarta analizuojant garantijos abstraktumo požymį. Nustatyta, kad tikslingiausia tokią normą taikyti tik tuomet, kai kalba apie kreditoriaus nesąžiningumą. Todėl galima teigti, kad LR CK *expressis verbis* nustatyti pagrindai atsisakyti mokėti pagal garantiją susiję su prieš tai minėto turinio reikalavimų neatitikimais ir netiesiogiai numatytas atsisakymo garantas, susijęs su negaliojimu (vadovaujantis prieš tai aptarta negaliojimo pagrindų klasifikacija).

2.4.2. Teisinių priemonių reikšmė

Analizuojant „pirma mokėk, paskui ginčyk“ principo turinį, užsiminta, kad kreditoriaus nesąžiningumas, pareiškiant reikalavimą pagal garantiją, kaip išimtis garantui nemokėti garantijoje nurodytą sumą sukelia nemažai problemų praktikoje, kuomet skolininkas ginčija kreditoriaus reikalavimą mokėti kaip nepagrįstą. Kaip jau buvo minėta, tiek teisės doktrinoje, tiek ir tarptautinėje bankinėje praktikoje gana griežta šiuo klausimu ir neleidžia bankams prisiimti didesnės neigiamų pasekmių atsiradimo rizikos, nesilaikant minėto principo „pirma mokėk, paskui ginčyk“. Esant tokiai griežtai garanto požiūriui, skolininko interesų apsauga dėl tokių nesąžiningų kreditoriaus veiksmų yra gerokai komplikuota. Todėl tikslinga šią probleminę situaciją paanalizuoti giliau iš skolininko pozicijos ir nubrėžti jos sprendimo gaires.

Tokia griežta tarptautinės bankinės praktikos pozicija yra grindžiama garantijos pagal pirmą pareikalavimą veikimo mechanizmu (tiksliau – „pirma mokėk, paskui ginčyk“ principu), bet ir vienu iš fundamentalių sutarčių teisės principų *pacta sunt servanda*. Vadovaujantis 1969 m. Vienos konvencijos dėl sutarčių teisės 26 straipsniu, šis principas reiškia, kad kiekviena įsigaliojusi sutartis yra privaloma jos šalims ir šalys privalo sąžiningai ją vykdyti. Šis sutarties privalomumo ir vykdytinumo principas tiesiogiai yra įtvirtintas LR CK 6.189 straipsnio 1 dalyje, kur nurodyta, kad sutartis šalims turi įstatymo galią. Vadinasi, tokios sutarties šalys privalo laikytis joje sulygtų sąlygų ir jas vykdyti taip, kaip turi būti vykdomos visuotinas elgesio taisyklės nustatančios įstatymų nuostatos¹¹⁴. Taigi bene vienintelė skolininko galimybė apsiginti nuo nesąžiningų kitos pagrindinio susitarimo šalies (kreditoriaus) veiksmų, siekiant sustabdyti nepagrįstą įstatymo galią šalims turinčios sutarties vykdymą, yra siekimas pasinaudoti tokio pat lygmens (įstatymo lygmens) priemonėmis, t. y. būtinas teismo įsikišimas į šiuos teisinius santykius.

¹¹⁴ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. I dalis // Vilnius: Justitia, 2003, p. 243

Daugelio valstybių praktikoje kaip efektyvi priemonė sustabdyti garanto mokėjimą pagal nesąžiningo kreditoriaus pareikštą reikalavimą pripažįstama laikinosios apsaugos priemonių taikymas. Kaip viena iš tokių laikinųjų apsaugos priemonių, tokiomis aplinkybėmis galėtų būti pritaikytas LR CPK 145 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtvirtintas draudimas kitiems asmenims perduoti atsakovui turtą arba vykdyti kitas prievoles.

Pagrindinės priežastys, lemiančios šios problemos sprendimo būdo efektyvumą, visų pirma, yra susijusio su tuo, jog vadovaujantis LR CPK 144 straipsnio 1 dalimi, skolininkui kreipiantis į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, jis privalo tikėtina pagrįsti ne tik tokį savo ieškinio reikalavimą, bet ir pateikti įrodymus, patvirtinančius realią grėsmę pareiškėjo interesams, t. y. įrodyti aplinkybę, jog nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti apskirtai nebeįmanomas. Taigi visos kreditoriaus nesąžiningumo „tyrėjo“ funkcijos, gilinantis į skolininko ir kreditoriaus tarpusavio santykius, pereina ant teismo pečių, o kartu ir visa atsakomybė dėl netinkamo atsisakymo dėl kreditoriaus nesąžiningumo pagrindo taikymo.

Kita priežastis yra susijusi su laikinųjų apsaugos priemonių operatyvumu. LR CPK 144 straipsnio 3 dalis ir 147 straipsnio 3 dalis suteikia teisę teismui skirti laikinąsias apsaugos priemones ir nepareiškus skolininkui ieškinio dėl nesąžiningo kreditoriaus veiksmų. Taip pat remiantis pastarąja teisės norma, teismas prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rašytinio proceso tvarka išsprendžia nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Pažymėtina, kad toks trijų dienų terminas, vadovaujantis prieš tai minėtais URDG taisyklių 10 straipsnio a dalimi ir UNCITRAL Konvencijos 16 straipsnio 2 dalimi, pagrįstai atitiktų kreditoriaus pateikto reikalavimo ir su juo pateiktų dokumentų patikrinimo procedūros trukmės protingumo kriterijų. O pagal LR CPK 152 straipsnio 1 dalį, teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vykdoma skubiai.

Tai pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad laikinosios apsaugos priemonės teismo yra skiriamos priimant atskirą nutartį, o toks įsiteisėjęs teismo dokumentas, vadovaujantis LR CPK 14 straipsniu, yra privalomas visoms valstybės institucijoms ar pareigūnams, visiems fiziniams asmenims, įmonėms, įstaigoms organizacijoms. Tokia galią teismo dokumentas turi todėl, kad nuo sprendimo įsiteisėjimo momento galutinai patvirtinamos tam tikros asmenų teisės bei pareigos ir jų turinys negali būti pakeistas vienos šalies ar suinteresuoto asmens valia¹¹⁵. Visame tame jau galima išvelgti ir viešąjį interesą dėl teismo sprendimo ar nurodymų vykdymo. Todėl LR CPK **585 straipsnio** 2 dalyje teismui suteikia teisę asmenims, kurie nevykdo antstolio reikalavimo ar kitaip kliudo antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumento, skirti iki vieno tūkstančio litų baudą už kiekvieną nevykdymo ar kliudymo dieną. Taigi tokio teismo nurodymų

¹¹⁵ Lietuvos Civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2004.

nevykdymas tai pat sukelia rimtas teises pasekmes garantui ir yra svarus akstinas garantui nevykdyti savo įsipareigojimų pagal pirmo pareikalavimo garantiją.

URDG taisyklės tokiu priemonių taikymo nenumato, tačiau Pažymėtina, kad UNCITRAL Konvencijos 20 straipsnyje įtvirtintos nuostatos kalba apie „laikinasias teises priemonės“. Minėto straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jei yra didelė tikimybė, kad egzistuoja aplinkybės, išdėstytos šios konvencijos 19 straipsnio 1 dalyje aplinkybės žyminčios kreditoriaus nesąžiningumą, teismas, remdamasis operatyviai surenkamais, prieinamais stipriais įrodymais, gali: 1) nustatyti laikino pobūdžio įpareigojimus kreditoriui nepriimti prievolės pagal garantiją įvykdymo, įskaitant ir įpareigojimą garantui sulaikyti savo prievolės mokėti pagal garantiją. 2) arba nustatyti laikino pobūdžio nurodymą sustabdyti pačią mokėtiną sumą pagal pirmo pareikalavimo garantiją.

Pažymėtina, kad UNCITRAL Konvencijos 20 straipsnio 3 dalyje laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ribos yra išplečiamas ir į baudžiamąjį procesą, pažymint, kad tokios teises priemonės yra taikytinos ir baudžiamosiose bylose, kuomet neteisėti kreditoriaus veiksmai tampa ir baudžiamosios teisės sritimi.

Taigi Konvencija nustato minimalius kriterijus, taikomus įrodinėjimui, siekiant pagrįsti tokių laikinųjų teisminių priemonių būtinumą, t. y. tokie įrodymai turėtų būti: 1) operatyviai surenkami, 2) turimomis protingomis priemonėmis prieinami; 3) pakankamai patikimi ir pagrįstai patvirtintys kreditoriaus nesąžiningumą¹¹⁶. Papildomai konvencija reikalauja įvertinti potencialią žalą kreditoriui, jei teismas nepritaikys laikinųjų apsaugos priemonių ir apskritai tokių laikinųjų apsaugos priemonių būtinumą.

Papildomai pažymėtina, kad tarptautinėje bankinėje praktikoje ir teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, kad jos galėtų būti taikomos tik labai ypatingais atvejais, kuomet yra aiškaus garantijos gavėjo piktnaudžiavimo teise ar apgaulės atvejis¹¹⁷. Tokia pozicija yra grindžiama prieš tai minėtu nepriklausomai garantijai būdingu specifiniu mokėjimo mechanizmu, kuriuo siekiama operatyviai likviduoti kreditoriaus partirtus nuostolius dėl to, jog skolininkas nevykdo ar netinkamai vykdo tokia garantija užtikrinamus sutartinius įsipareigojimus. Taip pat tokiu būdu pasiskirsto rizika dėl tikėtino pagrindinės prievolės neįvykdymo tarp skolininko ir kreditoriaus. Todėl kyla reali grėsmė pažeisti kreditoriaus teisėtus lūkesčius dėl tokio pirmo pareikalavimo garantijos specifinių santykių pobūdžio, jeigu skolininkui, pasinaudojant nepagrįstai taikytinomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis, sudaromos plačios galimybės išvengti operatyviai

¹¹⁶ *Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit. Introduction, Part E.* Secretariat of the United Nations Commission on International Trade Law. // <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf>;

¹¹⁷ Horowitz D. *Letters of Credit and Demand Guarantees: Defences to Payment* // OUP Oxford, 2010. P. 245.

kompensuoti kreditoriaus patirtus nuostolių, susijusių su tokia garantija užtikrinamo susitarimo nevykdymu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR CPK 144 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, kuriomis būtina vadovautis taikant laikinasias apsaugos priemones, yra bendrai taikytinos visoms laikinosioms apsaugos priemonėms. Šiame straipsnyje nustatytų dviejų sąlygų įgyvendinimas yra pakankamas pagrindas taikyti laikinasias apsaugos priemones, nevertinant pirmo pareikalavimo teisinių santykių specifiškumo, ir net formaliu požiūriu teismui nėra paliekama galimybės veikti kitaip, atsisakant tenkinti skolininko prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, jeigu yra tenkintinos visos įstatymo nustatytos sąlygos. Vis dėl to, nustatytame teisiniame reguliavime galima rasti svarius pagrindus, kuriais remiantis teismas neturėtų vadovautis tokiu formalus požiūriu į laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, kuri yra žalingas ypatingai kreditoriaus interesams.

Šiuo atveju būtina prisiminti fundamentalius teisės doktrinoje plačiai išvystytus procesinės ir materialinės teisės tarpusavio santykius, kurie yra grindžiama principu, jog procesinė teisė turėtų užtikrinti efektyvų materialinės teisės tinkamą įgyvendinimą¹¹⁸. Todėl vien šiuo pagrindu, vertinant pirmo pareikalavimo garantijos materialinių teisinių santykių specifiką, neturėtų būti tik formaliai taikomos laikinosioms apsaugos priemonėms, kuriomis yra ribojamos kreditoriaus teisės pasinaudoti pirmo pareikalavimo garantijos suteikiama apsauga.

Taip pat atramos tašką šiai pozicijai galima rasti ir specialiose teisės normose, reguliuojančiose laikinųjų apsaugos priemonių taikymą. LR CPK 145 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „teismas gali taikyti kelias laikinasias apsaugos priemones, tačiau bendra jų suma neturi būti iš esmės didesnė už ieškinio sumą. Laikinosios apsaugos priemonės parenkamos vadovaujantis ekonomiškumo principu“. Taigi laikinųjų apsaugos priemonių taikymui yra nustatytas privalomas ekonomiškumo ir proporcingumo jomis siekiamam tikslui kriterijai. Tokia nuostata turi ypatingos reikšmės situacijose, kuomet skolininko reikalavimas taikyti laikinasias apsaugos priemones ir uždrausti kreditoriui pasinaudoti teise gauti pirmo pareikalavimo garantijoje nurodytą pinigų sumą, jei pats skolininkas neįrodo akivaizdaus tokio reikalavimo pagrįstumo. Proporcingumo reikalavimą vargu ar atitiktų, formaliais pagrindais vadovaujantis, prioritetą teikiant skolininko teisių apsaugai, o ne kreditoriaus teisių apsaugai, kai juolab pirmo pareikalavimo garantijos pagrindu kreditorius turi teisėtą ir pagrįstą lūkesčių gauti prievolės įvykdymą iš garanto, net ir kilus ginčui tarp jo ir skolininko.

Taigi iš viso to darytina išvada, kad taikant laikinasias apsaugos priemones pirmo pareikalavimo garantijos teisiniuose santykiuose, uždraudžiant garantui mokėti skolininkui garantijoje nurodytą sumą, neturėtų būti vadovaujama formaliais kriterijais. Tokių teisminių

¹¹⁸ Laužikas, E. *et al.* Civilinio proceso teisė. T. 1. // Vilnius: Justitia, 2003, P. 23.

priemonių taikymas turėtų būti labiau grindžiamas *ultima ratio* principu, t. y. kaip kraštutinė priemonė, kuria siekiama užtikrinti pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių šalių interesų pusiausvyrą, prieš tai pagrįstai įvertinus abstraktumo ir „pirma mokėk, po to ginčik“ principo nesilaikymo būtinumo konkrečiu atveju.

IŠVADOS

Magistriniame darbe iškelta hipotezė pasitvirtino. LR CK įtvirtintas pirmo pareikalavimo garantijos teisinis reglamentavimas tam tikrais klausimais yra neaiškus ir netgi ydingas, o minėtame teisės akte išdėstytos nuostatos yra pernelyg lakoniškos ir kai kurių reikšmingų klausimų apskritai nereguliuoja, palyginus su tarptautine komercine praktika ir teisės doktrina.

1. Tiek tarptautinėje komercinėje praktikoje, tiek ir LR CK nustatytame reguliavime garantija yra apibrėžiama, kaip vienašališkas garanto įsipareigojimas, kuriuo jis prisiima atsakomybę už skolininko įsipareigojimų pagal garantija užtikrinamą susitarimą nevykdymą. Tiek LR CK, tiek ir LAT formuojamoje teismų praktikoje, aiškinant garantijos teisinių santykių specifiškumą, trūksta nuoseklumo, tačiau toks garantijos instituto suvokimas, manytina, sustiprina garantijos, kaip prievolių užtikrinimo instrumento, efektyvumą.

2. Esminis kriterijus, kurio pagrindu galima atriboti laidavimo ir garantijos institutus, yra prievolių užtikrinimo būdo aksesoriškumas, iš kurio kyla kiti šių dviejų savo esme labai panašių prievolių užtikrinimo būdų atribojimo kriterijai. Dėl sutarčių laisvės principo ir dispozityvaus šių santykių teisinio reguliavimo, neretai minėti prievolių užtikrinimo būdai gerokai modifikuojami ir praktikoje jų atribojimas tampa gana sąlyginis.

3. Garantijos prievolės abstraktumo principas ir specifinis mokėjimo mechanizmas, pagrįstas principu „pirma mokėk, paskui ginčyk“, yra pagrindiniai kriterijai, kurių pagrindu yra kvalifikuojami pirmo pareikalavimo garantijos teisiniai santykiai, atribojant juos nuo sąlyginių garantijų, ne tik tarptautinėje komercinėje praktikoje, teisės doktrinoje, bet ir Lietuvos teismų praktikoje.

4. Kiti garantijos teisinius santykius individualizuojantys požymiai – garantijos dokumentinis, neatšaukiamumo ir neperlestinumo pobūdis, nėra reikšmingi kriterijai, kuriais remiantis galėtumėme išskirti pirmo pareikalavimo garantijos subinstitutą, tačiau jie yra būtinos sąlygos egzistuoti šiems teisiniams santykiams. Kaip analizė parodė, šių būtinų pirmo pareikalavimo garantijos požymių reguliavimas Lietuvos teisėje nėra toks turiningas kaip tarptautinėje komercinėje praktikoje.

5. Pirmo pareikalavimo garantijos teisių santykių probleminių klausimų, susijusių su jos įsigaliojimo momentu ir pabaigos pagrindais bei kreditoriaus pateiktam reikalavimui mokėti pagal garantiją taikomų kriterijų visuma, sprendimui Tarptautinė komercinė praktika skiria kur kas daugiau dėmesio ir juos reguliuoja žymiai detaliau nei Lietuvos teisėje.

6. Garanto atsisakymo mokėti kreditoriui pirmo pareikalavimo garantijoje nurodytą sumą pagrindais yra ribojamas šiems teisiniams santykiams būdingas abstraktumo principas ir

„pirma mokėk, paskui ginčyk“ taisyklė. Dėl to ypatingai teisės doktrinoje yra daug dėmesio skiriama atsisakymo dėl galiojimo ir akivaizdumo reikalavimo probleminiam santykiui, o asmeninio pobūdžio atsikirtimai paliekami nacionalinės teisės reguliavimo sferai.

7. Teisminėmis priemonėmis galima sulaikyti garantą nuo reikalavimo pagal pirmo pareikalavimo garantiją, formaliai atitinkančio joje nustatytas sąlygas, tenkinimo. Tačiau ir teismas, priimdamas atitinkamą nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, uždraudžiant garantui mokėti pagal garantiją, turėtų įvertinti pirmo pareikalavimo garantijos principų reikšmę ir taikyti jas kaip *ultima ratio* priemonę tik kreditoriaus akivaizdžios apgaulės atveju.

PASIŪLYMAI

1. Atsižvelgus į tarptautinę komercinę praktiką ir Lietuvos teismų formuojamą praktiką, pagal pirmo pareikalavimo garantiją vienašališkai įsipareigoti gali ne vien tik bankai, bet ir kitos kredito įstaigos ir net draudimo bendrovės, vadovaudamiesi sutarčių laisvės principu. Todėl praktiniais sumetimais ir aiškumo dėlei tikslingiau būtų LR CK nustatytą banko garantijoms taikomas nuostatas apibrėžti kaip pirmo pareikalavimo garantijos santykiams taikytinas normas.

2. Tikslinga laikytis nuoseklumo garantijos teisiniams santykiams nustatytame teisiniame reguliavime, t. y. jei LR CK 6.90 straipsnio 1 dalyje garantija yra aiškiai apibrėžta, kaip vienašalis sandoris, tai LR CK 6.92 straipsnio 2 dalyje, apibrėžiančioje garanto prievolės ribas, ir LR CK 6.93 straipsnio 4 dalyje, reguliuojančioje banko garantijos specifiškumą, tikslinga nevertoti sąvokos „sutartis“, garantijos teisinius santykius klaidinamai siejant su laidavimu.

3. Kadangi sąlyginės garantijos teisiniuose santykiuose garantijos prievolės neatskiriamai priklausomos nuo jomis užtikrinančių prievolių, garantijos abstraktumo principas negali būti taikomas visa apimtimi, todėl garantijos abstraktumo požymį, įtvirtintą prie bendrų garantijos nuostatų – LR CK 6.90 straipsnio 2 dalyje, tikslinga būtų priskirti prie banko garantijos teisinius santykius reguliuojančių nuostatų, kaip labiausiai susijusių su pirmo pareikalavimo garantijomis. Tai suteiktų aiškumo nustatytame teisiniame reguliavime ir nesudarytų galimybės sąlyginės garantijos teisinio santykio dalyviams sukurti nepagrįstų lūkesčių dėl abstraktumo principo taikymo visa apimtimi.

4. LR CK 6.92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata, pagal kurią kreditoriui nustatyta pareiga įrodinėti garantui, kad prievolė nėra pasibaigusi ir neįvykdyta, apskritai prieštarauja pirmo pareikalavimo garantijos principui „pirma mokėk, paskui ginčyk“ ir abstraktumo požymiui. Todėl šios nuostatos taikymo apimtis turėtų būti traktuotina itin siaurai, ją taikant tik tuo atveju, kai garantui leidžiama gintis nuo nesąžiningo skolininko pareikšto reikalavimo mokėti pagal garantiją.

Darbas baigtas.

Baigimo data: 2013 m. gruodžio mėn. 12 d.

Giedrius Nemeikšis

g.nemeiksis@inbox.lt

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 42;
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
3. Muitinės kodeksas // Valstybės žinios, 1996, Nr. 52-1239.
4. Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2006 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. BR1-601 patvirtintas Garantų, turinčių teisę teikti nacionalinei mokėjimo agentūrai prie žemės ūkio ministerijos garantinius ir laidavimo raštus, sąrašas // Valstybės žinios, Nr. 136 -5185, 2006.

Specialioji literatūra

1. Affaki G. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees. A User's Handbook to the URDG. S.I: ICC Publication No.631, 2001.
2. Affaki G., Goode R. Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees URDG 758 // ICC Publishing S.A., 2011.
3. Bertrams, R. Bank guarantees in International Trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Third revised edition. 3rd rev. ed. // Paris, New York (N.Y.): ICC Publishing ; The Hague: Kluwer Law International, 2004.
4. Driukas A. Ieškinio senaties taikymo problemos sprendžiant prievolių įvykdymo užtikrinimo klausimus. *Prievolių įvykdymo užtikrinimo teisinės problemos: Teminis straipsnių rinkinys*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001.
5. Ellinger P., Neo D. The Law and Practice of Documentary Letters of Credit // Hart Publishing, 2010.
6. Enonchong N. The Independence Principle of Letters of Credit and Demand Guarantees // OUP Oxford, 2011.
7. Enonchong N. The problem of abusive calls on demand guarantees // Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly 1-128, 2007.
8. Goode R. Guide to the ICC Uniform Rules for Demand Guarantee // ICC Publishing SA, Paris, 2000
9. Goode R. Legal Problems of Credit and Security. 3rd edition. London: Sweet Maxwell, 2003.
10. Horowitz D. Letters of Credit and Demand Guarantees: Defences to Payment // OUP Oxford, 2010.

11. Juodka R. Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės: monografija // Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.
12. Kurkela M. Letters of credit and bank guarantees under international trade law. 2nd ed. New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p.135.
13. Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. Civilinio proceso teisė. I dalis. Vilnius: Justitia 2003
14. Lietuvos Civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. Bendrosios nuostatos // Vilnius: Justitia, 2004.
15. McNeel G. Pay now, argue later // Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly 1-160, 1999, 5-9 p.
16. Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Pirmasis leidimas // Vilnius: Justitia, 2003
17. Mugasha A. The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees // Federation Press, 2003, 111 p.
18. SITPRO Financial Guide Demand Guarantees. Prieiga per internetą: <http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-02-17;
19. Svarca I. First Demand Bank Guarantees: First Demand Bank Guarantees for the Security of International Contractual Obligations // VDM Verlag Dr. Müller, 2010.
20. Šatas J. Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika. *Juristas*, 2004, Nr. 1-2.
21. Wood R. Law and practice of international finance: international Loans, Bonds, Guarantees, Legal opinion. 2ed, 2007.
22. Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit. Introduction, Part E. Secretariat of the United Nations Commission on International Trade Law. riega per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf> prisijungimo laikas: 2013-04-17;

Tarptautiniai teisės aktai (*soft law*)

1. ICC Uniform Rules for Demand Guarantees Including Model Forms // International Chamber of Commerce. Publication No. 758, 2010;
2. ICC Uniform Rules for Contract Guarantees // International Chamber of Commerce Publication No. 325, 1978;

3. ICC Uniform Rules for Contract Bonds // International Chamber of Commerce Publication No. 524, 2000.

4. United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit // <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/guarantees/guarantees.pdf>>;
prisijungimo laikas: 2013-01-05

Teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1995 m. gruodžio 20 d. apžvalga „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje nagrinėjant civilines bylas, kuriose paskolos sutarčių įvykdymas užtikrintas įkeitimo, laidavimo bei garantijos sutartimis, apibendrinimo rezultatų“, Nr. A2-3.

2. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje AB „Turto bankas“ v. N. Juozapavičiaus IĮ ir Bariūnų žemės ūkio bendrovė, Nr. 3K-3-189/2000.

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB DK „Lindra“, UAB ERGO Lietuva“, byla Nr. 3K-3-394/2004;

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „NCC Statyba“ v. UAB DK „Lindra“, Nr. 3K-3-99/2004.

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „NCC Statyba“ v. UAB „PZU Lietuva“, Nr. 3K-3-99/2004.

6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje VĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“ v. UADB „Industrijos garantas, Nr. 3K-3-172/2007.

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilniaus autobusai“ v. UAB DK „PZU Lietuva“, Nr. 3K-3-320/2008 ir kt.

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje T. K. v. V. S. ir Z. Š., bylos Nr. 3K-3-97/2012.

9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Ikoda“ v. UAB „GLC Logistikos centras“, Nr. 3K-3-537/2012

10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Žalasis tiltas“ v. Danske Bank A/S Lietuvos filialas, bylos Nr. 3K-7-168/2010.

SANTRAUKA

Garantijos sutartis: teoriniai ir praktiniai aspektai

Magistro baigiamajame darbe yra analizuojamas garantijos teisinių santykių reguliavimas ir praktiniai jų aspektai. Pirmoje darbo dalyje yra analizuojama bendra garantijos samprata ir tiesioginės bei netiesioginės garantijos santykių struktūra ir jos turiniui bei formai keliami bendri reikalavimai, vadovaujanti tarptautine komercine praktika, teisės doktrina ir Lietuvoje nustatytų šių santykių teisiniu reguliavimu bei teismų formuojama praktika. Taip pat šiame magistro baigiamajame darbe, analizuojant bendrus garantijos instituto klausimus, trumpai yra pateikiamas plati garantijos rūšių įvairovė, kurią suformavo nuolat besikeičiantys verslo poreikiai. O garantijos instituto bendrų klausimų sprendimas yra užbaigiamas šio prievolių užtikinimo instrumento santykio su kitu savo esme labai panašaus prievolių užtikinimo instrumento analize, kuria išryškunami pagrindiniai šių teisinių santykių atribojimo kriterijai.

Kita magistro baigiamojo darbo analizės dalis yra skirta vienai iš garantijos rūšių – pirmo pareikalavimo garantijos teisinių santykių reguliavimo ypatumams. Tokia analizės kryptis pasirinkta aiškumo dėlei, nes paprastosios (sąlyginės) garantijos savo esme labai panašios į laidavimo teisinius santykius ir sukelia nemažai painiavos, ir atsižvelgus į pirmo pareikalavimo garantijos reguliavimo problematiką, kylančią iš tokių teisinių santykių specifiškumo. Todėl šiame darbe yra atskleidžiamos ir analizuojamos pirmo pareikalavimo garantijos teisinius santykius individualizuojantys pagrindiniai požymiai – garanto prievolės abstraktumas ir jo mokėjimo prievolės prioritetas (pagal taisyklę „pirma mokėk, paskui ginčyk“). Taip pat įvertinami ir kitų bendrų (visam garantijos institutui būdingų) požymių (dokumentinis pobūdis, garantijos neatšaukiamumas ir neperleistinumai) reikšmė šių specifinių teisinių santykių tinkamam funkcionavimui. Apžvelgiami ir kai kurie probleminiai paties pirmo pareikalavimo garantijos veikimo mechanizmo klausimai, susiję su tokios garantijos galiojimu ir kreditoriaus reikalavimui mokėti garantijoje nurodytą sumą taikomi kriterijai. Magistro baigiamojo darbo analizė baigiama atsisakymo mokėti pagal pirmo pareikalavimo garantiją bendrų pagrindų analize bei teisminių priemonių reikšmę, nes būtent šių klausimų tinkamas sprendimas turi reikšmės prieš tai minėtų garantijos esminių principų veikimui.

Raktiniai žodžiai: garantija, banko garantija, pirmo pareikalavimo, prievolių užtikinimas.

SUMMARY

Guarantee agreement: theoretical and practical considerations

This master thesis analyses legal relations and practical considerations on the subject of guarantees. In the first part of the thesis, general concept of guarantee and requirements for direct and indirect structure of guarantees for their content and form, the international commercial practice, legal doctrine and legal regulation of Lithuania and practice formed by courts. Also the thesis, while analysing general issues of guarantee institute, also briefly provides wide range of warranty types, which was formed by constantly changing needs of a business. And a solution of general questions of guarantee institute is finalized with analysis of this instrument for securing of obligations and its relation with other very similar instrument, which highlights the main criteria for dissociation of these legal relations.

The other part of the thesis is dedicated to one of the types of guarantee – first demand guarantee relations. Such direction of analysis is chosen for the sake of clarity, because simple (conditional) guarantee in their essence are very similar to the elements of vouching legal relations and makes some confusion, and taking into account the first demand guarantee regulation problematic, arising from such specificity of legal relations. Thus in this thesis first demand, main individualizing features of first demand guarantee relations is revealed and analysed – abstraction of guarantee obligation and priority of its payment (according to the rule „pay first, then argue“). Also meaning of other general (common to the whole institute of guarantee) features (document type, irreversibility and non-transferability of a guarantee) for the functionality of these specific legal relations is assessed. Some problematic issues of the very first demand guarantee functioning mechanism, related to validity of such guarantee and applicable criteria to creditor’s requirement to pay the sum indicated in a guarantee are assessed. Master thesis analysis is finalized with an analysis of a main grounds of a refusal to pay upon first demand warranty and meaning of provisional court measures, because the solution of these particular questions has an impact on functionality of before mentioned essential principles of guarantee.

Key words: guarantee, bank guarantee, first demand, obligation security.